

บทที่ 2

แนวความคิด เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งที่ เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ข้อพิจารณาโดยทั่วไป

เดิมทีนั้นแนวความคิดทางละเมิดและทางอาญายังไม่แยกจากกัน การกำหนดค่าเสียหายจะเป็นไปในทางลงโทษมากกว่าที่จะคำนึงถึงความเสียหายที่แท้จริงที่เกิดแก่ผู้เสียหาย ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) ได้มีการแยกหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดทางละเมิดออกจากความรับผิดทางอาญาเมื่อศตวรรษที่ 6 โดยบัญญัติไว้ใน Corpus Juris Civilis ให้ละเมิดเป็นข้อเกิดแห่งหนึ่งในทางแพ่ง ที่จะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายกัน มิได้บัญญัติไว้รวมกันกับความรับผิดทางอาญาเหมือนดังในกฎหมาย 12 โต๊ะ (The XII Tables) ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เพิ่งจะได้มีการแยกความรับผิดทางละเมิดออกจากความรับผิดทางอาญาในศตวรรษที่ 13 กล่าวคือ ในช่วงระยะเวลานี้ได้มีระบบหมายเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ โดยกำหนดให้เอกชนผู้เสียหายต้องขอให้ศาลออกหมายเรียกผู้ที่จะมาเป็นจำเลยมาให้การ ทำให้เกิดหมายเรียกเฉพาะคดีต่าง ๆ รวมทั้ง "หมายเรียกคดีละเมิด" (Writ of Tresspass) อันเป็นจุดเริ่มของละเมิดในทางแพ่ง¹

สำหรับประเทศไทย แม้เดิมมาความรับผิดทางแพ่งในเรื่องละเมิดยังมิได้แยกออกจากความรับผิดทางอาญาเช่นกัน จนกระทั่งมีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 87 ของกฎหมายลักษณะอาญานี้ได้วางหลักแยกความแตกต่างระหว่างลักษณะทางอาญาและทางแพ่งจะนับการละเมิดทุกกรณีซึ่งเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญา บุคคลที่ต้องการค่าเสียหายย่อมมีสิทธิฟ้องร้องอย่างหนึ่ง ซึ่งต่างกับสิทธิฟ้องร้องทางอาญาและเป็นสิทธิฟ้องร้องของผู้เสียหายโดยเฉพาะเพื่อเรียกเอาค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตน²

¹ คัมภีร์ แก้วเจริญ, "ค่าเสียหายในคดีละเมิด", วารสารกฎหมายจุฬาฯ (ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กุมภาพันธ์, 2526), หน้า 25-27.

² ร. แลงการ์ด, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 155.

1. ประวัติความเป็นมาและแนวความคิดของการรวมคดีเพื่อพิจารณา

1.1 ข้อแตกต่างระหว่างความรับผิดชอบทางแพ่งกับทางอาญา

บุคคลอาจต้องรับผิดชอบทางแพ่งได้ในสองกรณีคือ กรณีความรับผิดที่เกี่ยวข้องด้วยสัญญา กับ กรณีความรับผิดทางละเมิด ในส่วนที่เป็นความรับผิดที่เกี่ยวข้องด้วยสัญญานั้น เป็นที่เห็นได้ชัดว่าเกิดจากการที่คู่กรณีไม่ปฏิบัติตามนิติกรรมสัญญาที่สมัครใจผูกนิติสัมพันธ์กันไว้ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตนมี อีกฝ่ายที่เสียหายสามารถนำคดีขึ้นฟ้องบังคับให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามพันธกรณีที่เกิดขึ้นไว้ได้ ลักษณะความเสียหายดังกล่าวนี้ จึงเป็นเรื่องที่คู่กรณีอาจคาดหมายล่วงหน้าได้ตั้งแต่เริ่มแรก ที่เข้าผูกนิติสัมพันธ์ต่อกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการนำคดีดังกล่าวขึ้นสู่ศาลเพื่อเรียกร้องค่าเสียหายนั้นย่อมเป็นไปตามความสมัครใจของตัวความ ความรับผิดชอบทางแพ่งที่เกี่ยวข้องด้วยสัญญาจึงแตกต่างกับความรับผิดทางอาญาอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นในหัวข้อที่จะศึกษาต่อไปนี้จึงไม่ขอกล่าวถึงประเด็นเรื่องความรับผิดที่เกี่ยวข้องด้วยสัญญา หากแต่จะมุ่งศึกษาเปรียบเทียบ เจาะความรับผิดทางแพ่งในส่วนที่เป็นความรับผิดทางละเมิดกับความรับผิดทางอาญาซึ่งมีความเกี่ยวข้องใกล้เคียงกันมาก และเป็นสิ่งสำคัญที่บทวิจัยนี้มุ่งถึง

1.1.1 ลักษณะความเสียหายและวัตถุประสงค์ของการฟ้องคดี

คดีอาญา เนื่องจากกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนว่าด้วยความผิดและโทษทางอาญา เป็นบทบัญญัติถึงความเกี่ยวพันระหว่างรัฐกับเอกชน แม้การกระทำความผิดบางอย่างจะได้กระทำโดยตรงต่อเอกชนให้ได้รับอันตรายเสียหายก็ดี การกระทำความผิดนั้นก็ยังสามารถถือว่ากระทบกระเทือนต่อมหาชนส่วนรวมถึงขนาดที่รัฐต้องเข้าดำเนินการป้องกันและปราบปรามเอง โดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาร้องทุกข์กล่าวโทษ ยกเว้นแต่ความผิดบางประเภทที่เรียกว่าความผิดอันยอมความได้เท่านั้น ซึ่งเป็นความผิดที่มีลักษณะ ประกอบด้วยเหตุผลบางประการ ควรที่รัฐจะเข้า

ค่า เนินการก็ต่อ เมื่อ เอกชนผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ขึ้นก่อน ¹

อาจกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของกฎหมายอาชานั้นมีขึ้น เพื่อคุ้มครองป้องกันสังคมจากการทำความผิดอาชต่าง ๆ อีกทั้งยังมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองประโยชน์ต่าง ๆ ของบุคคลด้วยคือ กฎหมายอาชให้ความคุ้มครองสมาชิกของสังคมต่อภัยอันตรายที่เกิดขึ้นแก่ตัวเขา หรือ ภัยที่คุกคามต่อ เสรีภาพ และภัยที่คุกคามต่อความสัมพันธ์ในทางครอบครัว ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐ กฎหมายอาชได้ให้ความคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ของรัฐต่อการก่อการไม่สงบ และต่อภัยที่คุกคามต่อการบริหารของรัฐและกฎหมายอาชยังให้ความคุ้มครองถึงศีลธรรมอันดีของประชาชนต่อ ภัยหรืออิทธิพลที่เลวร้ายอีกด้วย ²

เมื่อกฎหมายอาชามีวัตถุประสงค์ป้องกันความปลอดภัยของสมาคมมนุษย์ดังนั้น จึงมีหลักที่ว่าในทางกฎหมายอาชจะมีความรับผิดชอบทางอาชได้จะต้องมีความเสียหายแก่สมาคมมนุษย์ เกิดขึ้น และผลในความรับผิดชอบทางอาชถือว่าสมาคมมนุษย์เท่านั้นสามารถลงโทษสมาชิก ³ กฎหมายอาชได้คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ เอกชนคนใดคนหนึ่งโดย เฉพาะมาเป็น เหตุที่จะถือว่าเป็น ความผิดทางอาชไม่ ⁴

¹ จิตติ ติงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาชภาค 1 ตอนที่ 1 (พิมพ์ครั้งที่ 2 พระนคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2528), หน้า 2.

² A.C.German, Frank D. Day, Robert R. J. Gallati, Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice (Illinoie: Charles C. Thomas Publisher), p.118.

³ จี๊ด เศรษฐบุตร, "กฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวล", นิติศาสตร์ 3 (ตอน 1, มิถุนายน 2514), หน้า 66-67.

⁴ อรรถการีย์นิพนธ์, "ความรับผิดชอบของบุคคลในทางอาช", บทบัณฑิตย 26 (ตอน 1-2, พฤษภาคม 2512), หน้า 93-94.

เมื่อความผิดอาญาเป็นความผิดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการปราบปราม จึงจำเป็นต้องตราบทบัญญัติอื่นเกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อห้ามหาชนได้รู้ถึงหน้าที่ของคนที่มีต่อสังคมว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดควรงดเว้นกระทำ และเพื่อที่จะให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกในการกระทำผิด รู้จัก เบ็ดหลาไม่กระทำผิดต่อไป จึงต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษ ซึ่งท่านศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทย์ ได้อธิบายไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการลงโทษนั้นก็เพื่อ

1) เป็นการกระทำตอบแทนต่อการกระทำความผิด คือ เป็นการแก้แค้นทดแทนซึ่งเป็นวิสัยของปุถุชนคนธรรมดา

2) เป็นการป้องกันสังคม ซึ่งอาจเป็นการป้องกันทั่วไป ได้แก่

ก. การปราบปรามไม่ให้ผู้กระทำความผิดนั้นคิดทำผิดซ้ำอีกไม่ให้คนอื่นเอาอย่างทำผิดอย่างนั้นขึ้นบ้าง

ข. ความมั่นคงของชุมชน โดยแสดงให้เห็นว่าชุมชนไม่ยอมให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น หรืออาจเป็นการป้องกันโดยเฉพาะ คือ

ก. การป้องกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดได้อีกโดยตลอดไป เช่น ประหารชีวิต หรือโดยชั่วคราว เช่นขังไว้มีกำหนดเวลา

ข. ตัดนิสัย ให้กลับตัว เป็นพลเมืองดี

ความมุ่งหมายต่าง ๆ นี้จะมีน้ำหนักต่างกันแล้วแต่กาลและเหตุการณ์¹

แม้วัตถุประสงค์ในการลงโทษจะมีหลายประการแตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ดีวัตถุประสงค์ของการฟ้องคดีอาญานั้น คือ เพื่อปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนรวมโดยการนำตัวผู้กระทำผิดที่แท้จริงมาลงโทษให้ได้ โดยเป็นไปตามขั้นตอนแห่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

¹ จิติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ตอนที่ 1, หน้า 12-13.

ส่วนในคดีแพ่ง กฎหมายแพ่งเป็นกฎหมาย เอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันสิทธิของ เอกชนซึ่งมีต่อกัน โดยให้บุคคลที่ต้องเสียหายบังคับสิทธิตนเองแก่ผู้ก่อความเสียหายหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบ เป็นการบังคับให้คืนสู่สภาพก่อนมีการละเมิดขึ้นเท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น เอาทรัพย์สินของเขาไป ก็ต้องคืนทรัพย์สินแก่เขา ถ้าไม่อาจเป็นไปได้ก็ให้ได้รับการเยียวยาเป็นค่าเสียหายใน ความเสียหายที่ได้รับ เช่น ต้องชดเชยเงินเป็นค่าเสียหาย

ศาสตราจารย์จิด เศรษฐบุตร ได้อธิบายไว้ในเรื่องการเปรียบเทียบความรับผิดในทางอาญา และความรับผิดในทางแพ่งว่า กฎหมายอาญามีวัตถุประสงค์ลงโทษผู้กระทำความผิด จะขึ้นเมื่อผู้ทำผิดตายลง การฟ้องร้องก็ต้องระงับลงด้วย จะหันกลับมาลงโทษผู้อื่นไม่ได้ ส่วนในทางแพ่งนั้นผลแห่งความรับผิด คือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับกองทรัพย์สินของผู้ทำผิดมากกว่าตัวของผู้กระทำความผิดเอง เมื่อผู้เสียหายตายลงการฟ้องร้องก็ย่อมมีค่าไปด้โดยผู้รับมรดกของผู้ตายจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ¹

ความรับผิดทางแพ่งจะมีขึ้นได้ต่อเมื่อเกิดความเสียหายต่อเอกชน แต่ความรับผิดทางอาญาจะมีขึ้นเมื่อมีความเสียหาย ซึ่งกระทบกระเทือนต่อสังคมเกี่ยวกับความเสียหายใน ส่วนแพ่งนี้มีข้อสังเกตคือ

1) การที่จะให้บุคคลต้องรับผิดในทางแพ่งนั้นกฎหมายมุ่งถึงความเสียหายของบุคคลหนึ่งที่ต้องเสียไป เพราะการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่งเป็นเกณฑ์ เมื่อผู้ใดกระทำการอันใด เป็นเหตุให้เกิดการเสียหายแก่บุคคลอื่นแล้วก็ย่อมต้องนับว่าเป็นความยุติธรรมที่ผู้นั้นจะต้องชดเชยค่าเสียหายแก่เขา ²

2) ข้อพิจารณาที่ว่าผู้ใดกระทำความผิดทางแพ่งหรือไม่นั้น พิจารณาจากหลักที่ว่า เมื่อมีการกระทำใดซึ่งไม่มีกฎหมายให้อำนาจผู้กระทำกระทำได้ และเมื่อการกระทำนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดแล้ว ก็กล่าวได้ว่าบุคคลนั้นได้กระทำละเมิดและต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหาย

¹ จิด เศรษฐบุตร, "กฎหมายของประเทศที่ไร้ประมวล", หน้า 71.

² อรรถการีย์นิพนธ์, "ความรับผิดของบุคคลในทางอาญา", หน้า 93-94.

3) อาณาพ้องร้องคดี ตามหลักสิทธิที่จะเป็นโจทก์ฟ้องร้องในทางแพ่งนั้น ได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียในคดีนั้นเอง คือได้แก่ ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากความผิดทางแพ่ง สิทธิฟ้องร้องนี้เขาผู้เดียวจะฟ้องก็ได้ หรือไม่ฟ้องก็ได้ ¹

1.1.2 ลักษณะของการดำเนินคดี

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า คดีอาชานั้น เป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในร่างกายของบุคคลที่ถูกกล่าวหาโดยตรงและเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชนส่วนรวมด้วย ดังนั้น เมื่อมีการกระทำความคิดเกิดขึ้นหรือมีผู้กล่าวหาว่าบุคคลใดกระทำความผิด จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อที่จะให้ได้ผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องต่อศาลเพื่อพิจารณาและพิพากษาลงโทษ ในกรณีนี้รัฐจะต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวังประการหนึ่ง เพื่อให้มีการกล่าวหาบุคคลหนึ่งบุคคลใดที่เขาไม่ได้กระทำความผิดและเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการได้รับโทษทัณฑ์ เมื่อถึงขั้นพิจารณาพยานหลักฐานในศาลอีกประการหนึ่ง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวในทุกประเทศจึงได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการกล่าวหาและดำเนินคดีไว้อย่างรัดกุมตามแต่ประเทศนั้น ๆ จะเห็นว่า เป็นวิธีการที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาพร้อมไปกับสามารถปราบปรามอาชญากรรม นำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องต่อศาลเพื่อลงโทษให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชนของเขามากที่สุด สำหรับประเทศไทยบัญญัติขึ้นค่อนข้างกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการสอบสวนจะเน้นหนักไปในทางระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ส่วนที่เกี่ยวกับการพิจารณาของศาลนั้นจะเน้นหนักไปในแนวทางระบบกล่าวหา (Accusatorial System) ²

¹ จี๊ด เศรษฐบุตร, "กฎหมายของประเทศไทยที่ใช้ประมวล", หน้า 67.

² สุนีย์ มัลลิกะมาสและคณะ, รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี: ภาคกฎหมายวิธีสบัญญัติ, ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 40.

ลำดับขั้นตอนของวิธีดำเนินการ เกี่ยวกับการพิจารณาความอาญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีพอสรุปได้ดังนี้

1) วิธีดำเนินการก่อนฟ้อง ซึ่งได้แก่ การสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยว่าควรฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ วิธีดำเนินการขั้นนี้อยู่ที่ การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ว่า

- ได้มีการกระทำความผิด เกิดขึ้นจริงหรือไม่
- ผู้ต้องหา เป็นผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นนั้นจริงหรือไม่
- สมควรฟ้องร้องผู้ต้องหา เป็นคดีอาญาหรือไม่ เพียงใด

2) วิธีพิจารณาคดีชั้นศาล ซึ่งได้แก่การฟ้อง การให้การต่อสู้คดี การสืบพยาน ความมุ่งหมายของวิธีพิจารณาคดีชั้นศาลก็คือจะวินิจฉัยว่า

- จำเลยทำผิดจริงตามฟ้องหรือไม่
- ถ้าจำเลยได้กระทำความผิดจริง ควรจะลงโทษจำเลยหรือใช้วิธีการ

บังคับอย่างไร ¹

ส่วนในคดีแพ่ง ขั้นตอนในการดำเนินคดีแพ่งมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยทางปฏิบัติของการดำเนินคดีแพ่งในศาลยุติธรรม เพื่อมุ่งจะอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความ บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ทั้งนี้โดยคำนึงถึง "ประโยชน์แห่งความยุติธรรม" เป็นสำคัญ วิธีดำเนินการเกี่ยวกับคดีแพ่งมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1) วิธีพิจารณาคดีชั้นศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 เป็นบทบัญญัติอันเป็นแม่บทของการดำเนินคดีแพ่ง บัญญัติว่า "เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวด้วย

¹ หยุด แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาศาลฎีกา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน, 2507), หน้า 9-10.

สิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแห่งหรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของคนต่อศาลส่วนแห่งที่มีเขตอำนาจ" จากบทบัญญัตินี้ จึงเห็นได้ว่าคดีแห่งจะขึ้นสู่ศาลได้ใน 2 กรณี คือ

- กรณีที่มีการโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแห่ง คือ เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิซึ่งกันและกันจึง เป็น เรื่องของคดีมีข้อพิพาทระหว่างบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า "โจทก์" อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า "จำเลย"
- กรณีที่บุคคลใดต้องการใช้สิทธิทางศาลคือ เป็น เรื่องของบุคคลฝ่ายเดียวที่ต้องการใช้สิทธิทางศาล ไม่มีคู่กรณีอื่นเป็นบุคคลอื่นเกี่ยวข้อง กรณีเช่นนี้เรียกว่า คดีไม่มีข้อพิพาทซึ่งเกิดจากบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า "ผู้ร้อง" เสนอคำร้องต่อศาลโดยลำพัง

แต่ทั้งสองกรณีดังกล่าวข้างต้นการใช้สิทธิทางศาลจะต้องอาศัยกฎหมายแห่งเป็นมูลฐานเสมอ ศาลที่จะมีอำนาจพิจารณาคดีทั้งสองกรณี ต้องมีเขตอำนาจศาลตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การพิจารณาคดีในศาลแห่งจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความโดยเปิดเผย แต่บางกรณีอาจทำนอกศาลได้ เช่น การเดินเมฆชูลิบ เมื่อศาลพิจารณาและรับฟังพยานของคู่ความทั้งสองฝ่ายเสร็จสิ้นแล้ว ศาลจะทำคำพิพากษาซึ่งศาลต้องพิพากษาไปตามประเด็นที่พิพาททุกประการ เว้นแต่ประเด็นใดเป็นเรื่องใหญ่และเป็นสาระสำคัญ เมื่อวินิจฉัยแล้วจะไม่วินิจฉัยประเด็นอื่นก็ได้

2) กระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดี ถ้าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทจะไม่มี การบังคับ แต่อย่างใด เพราะไม่มีจำเลยที่จะต้องปฏิบัติตามคำบังคับ คำสั่งของศาลในคดีนั้นจะเป็น เครื่องมือแก่ผู้ร้องในการแสดงสิทธิของตน แต่ในคดีมีข้อพิพาทจะมีการบังคับคดี เพราะบางครั้งผลของคำพิพากษาของศาลนั้นอาจจะไปกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอก กระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดี เช่น การขอเจ็ลยทรัพย์ การร้องขอถอนส่วนและการร้องขัคทรัพย์ เป็นต้น

3) การอุทธรณ์และการฎีกา เมื่อศาลชั้นต้น หรือ ศาลอุทธรณ์ได้มี

คำพิพากษาหรือคำสั่งใด หากคู่ความหรือผู้มีส่วนได้เสีย ไม่พอใจในผลแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ย่อมมีสิทธิจะยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ หรือยื่นฎีกาต่อศาลฎีกาได้ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ต้องบงห้าม ตามกฎหมายหรือ กฎหมายบัญญัติว่าถึงที่สุด

1.2 ความมุ่งหมายและประโยชน์ของการรวมคดีเพื่อพิจารณา

ในการดำเนินคดีแพ่งหรือคดีอาชญาในชั้นศาลถ้าปรากฏว่าคดีสอง เรื่องมีความ เกี่ยวเนื่อง กันหรือ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบางประการแล้ว บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาก็ได้บัญญัติให้อำนาจศาล ในอันที่จะพิจารณา พิพากษาคดีนั้น ๆ รวมกันได้ชั้นศาลเดียวกันโดยวางหลักเกณฑ์ เงื่อนไขไว้ในแต่ เรื่อง ๆ ไป คือ

1.2.1 ในคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งคดีแพ่งสอง เรื่องอาจ รวมพิจารณาในศาล เดียวกันได้ชั้นกรณีดังต่อไปนี้

1) การโอนคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 8¹
ความมุ่งหมายของ มาตรา 8 ที่ให้มีการโอนคดีไปรวมพิจารณาใน ศาลเดียวกันนั้นน่าจะ เป็น เรื่องที่ว่าคดีที่จะขอโอนไปยังอีกศาลหนึ่งนั้น เป็นคดีซึ่งมีความสัมพันธ์ เกี่ยวเนื่องหรือใกล้ชิดกันอยู่ อย่างเช่นว่า เมื่อเกิดรถชนกันขึ้นแล้วโจทก์คนเดียวได้แยกฟ้องจำเลยสอง คน คนละศาล ซึ่งโจทก์อาจทำได้โดยฟ้องหลัก มาตรา 4(2) และไม่อาศัย มาตรา 5 กล่าว คือจำเลยแต่ละคนมีภูมิลำเนาที่ไหนโจทก์ไปฟ้องที่ศาลนั้น คดีอย่างนี้จะเห็นได้ว่ามีความ เกี่ยวเนื่อง ใกล้ชิดกันอยู่ ถ้าโอนไปพิจารณาในศาลเดียวกันจะเป็นการสะดวกกว่า หรืออย่างคดีกู้เงินถ้าสมมุติ โจทก์ในคดีทั้งสอง เป็นคนเดียวกัน หรือโจทก์สองคนแต่จำเลยคนเดียวกัน และการกู้เงินในกรณี เหล่านี้มีความสัมพันธ์ในข้อเท็จจริง หรือมีความ เกี่ยวพันกันอยู่ การโอนไปพิจารณารวมกันก็จะมิ

¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 8 .

ประโยชน์¹

2) การรวมพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา

28²

มาตรานี้ได้วางหลักในการที่จะเอาคดีหลายเรื่องมาพิจารณารวมกันซึ่งอาจจะ เป็นกรณีที่เกิดเหล่านั้นอยู่ในศาลเดียวกันหรืออยู่ในศาลต่างกันได้ด้วย แต่คดีเหล่านั้นจะต้องเป็นคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาด้วยกันเพราะตัวบทใช้คำว่า "คำพิจารณา" ในคดีทั้งหลายเหล่านั้นไม่ว่า จะกี่เรื่องก็ตาม ถ้าปรากฏว่าคู่ความทั้งหมดหรือคู่ความแต่บางฝ่าย เป็นคู่ความรายเดียวกันก็อยู่ใน เกณฑ์ที่อาจจะเอามารวมกันได้ เช่นมีคดีอยู่สองเรื่อง โจทก์และจำเลยในคดีเรื่องนี้ไปเป็นโจทก์ และจำเลยในคดีอีกเรื่องหนึ่ง อย่างนี้ก็ถือว่าคู่ความในคดีสองเรื่องนี้เป็นคู่ความรายเดียวกัน หรือว่าโจทก์ในคดีนี้ไปเป็นจำเลยในคดีอีกเรื่องหนึ่ง และจำเลยในคดีนี้กลับไปเป็นโจทก์ในอีกคดีหนึ่ง อย่างนี้ก็ถือว่าคู่ความทั้งหมดเป็นคู่ความรายเดียวกัน หรือในกรณีที่โจทก์ในคดีนี้ฝ่ายเดียวไปเป็น โจทก์หรือจำเลยในอีกคดีหนึ่ง หรือจำเลยในคดีนี้ฝ่ายเดียวไปเป็นโจทก์หรือจำเลยในคดีอีกเรื่อง หนึ่ง อย่างนี้ก็ถือว่าคู่ความแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความเดียวกันตามความหมายของ มาตรา 28 แล้ว

หลักเกณฑ์ที่จะเอาคดีเหล่านั้นมารวมพิจารณากันได้ นอกจากคู่ความทั้งหมด หรือแต่บางฝ่ายจะเป็นคู่ความรายเดียวกันแล้ว กฎหมายยังบัญญัติไว้ว่าการพิจารณาคดีเหล่านั้น ถ้า ได้รวมกันแล้วจะเป็นการสะดวก คือถึงแม้จะเป็นคู่ความรายเดียวกัน แต่ถ้าเอาคดีเหล่านั้นมารวม กันแล้วจะไม่สะดวกก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะรวมกันพิจารณา

เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ทั้งสองประการ คือคู่ความเป็นรายเดียวกันและการรวม กันพิจารณาจะเป็นการสะดวกแล้ว ศาลอาจจะเห็นสมควรให้พิจารณารวมกันเองก็ได้หรือคู่ความ

¹ จาริส เขมะจารุ, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 1, หน่วยที่ 1-9 สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัดรุ่งอรุณการพิมพ์, 2528), หน้า 115.

² คูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 28.

ทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายอาจจะร้องต่อศาลขอให้สั่งรวมกันก็ได้ โดยอาจจะแถลงไว้ในคำให้การหรือ อาจจะยื่นคำร้องต่อศาลก็ได้ แต่จะต้องร้องขอให้ศาลสั่งรวม เสียก่อนมีคำพิพากษา

ถ้าคู่ความทั้งหมดหรือแต่บางส่วน มีคำขอให้ศาลสั่งรวมการพิจารณาคดีหรือ ศาลเห็นสมควรให้พิจารณาคดีรวมกันแล้ว กฎหมายบัญญัติให้ศาลฟังคู่ความทุกฝ่ายแห่งคดีนั้นซึ่งหมายความว่า ศาลจะต้องเรียกคู่ความทุกฝ่ายมาสอบถามคู่ความก่อนว่าคู่ความ เห็นสมควร เป็นประการใด เมื่อศาลฟังคู่แล้ว เป็นที่พอใจของศาลว่าคดีเหล่านั้น เกี่ยวเนื่องกัน คือ มีคู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่าย เป็นคู่ความรายเดียวกันและการรวมพิจารณาคดีเหล่านั้น เข้าด้วยกัน จะ เป็นการสะดวกศาลก็มีอำนาจ สั่งให้รวมพิจารณาคดีเหล่านั้นได้ ถ้าคดีเหล่านั้นอยู่ในศาล เดียวกันศาลนั้นมีอำนาจสั่งให้รวมพิจารณา ได้ทันที แต่ถ้าเป็นคดีที่อยู่คนละศาลจะต้องปฏิบัติตามหลักใน วรรค 2 ที่ว่า "ถ้าจะโอนคดีมาจากอีก ศาลหนึ่งหรือโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งซึ่งมี เขตอำนาจเหนือคดีนั้น ศาลจะมีคำสั่งก่อนที่จะได้รับความ ยินยอมของอีกศาลหนึ่งนั้นไม่ได้..."¹

นอกจากการโอนคดีมารวมพิจารณาด้วยกันดังที่ มาตรา 8 และ มาตรา 28 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า การร้องสอดตาม มาตรา 57² และการฟ้องแย้งตาม มาตรา 177 วรรค 3³ ก็น่าจะเป็นการรวมพิจารณาคดีได้ ด้วย แม้จะมีได้มีบทบัญญัติขัดแย้งดังเช่น มาตรา 8 และ มาตรา 28 ดังกล่าว กับทั้งยังต้องอยู่ใน คุลทมิญของศาลที่จะรับหรือไม่รับแต่ทว่าโดยหลักการแล้วเห็นว่าคล้ายกัน กล่าวคือ ทั้งกรณีสอด และฟ้องแย้งจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับคดีเดิม และที่กฎหมายยอมรับคุ้มครองตามสิทธินั้นให้ ก็เพื่อที่จะได้ไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ขึ้นอีกคดีหนึ่ง ซึ่งจะยังผลให้เกิดความไม่สะดวกอีกหลายประการตาม มา

¹ จาร์ส เขมะจารุ, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 1, หน่วยที่ 1-9, หน้า 117-119.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรค 3

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความมุ่งหมายของการพิจารณาคดีแพ่ง เรื่องหนึ่งร่วมกับคดีแพ่งอีกเรื่องหนึ่ง ก็เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งแก่ศาลและคู่ความ อันจัดได้ว่า " เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม" ประการหนึ่ง

1.2.2 ในคดีอาญา โดยปกติการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาลจะกระทำเป็นรายคดีรายสำนวน เช่น เมื่ออัยการโจทก์ฟ้องนายคำว่าลักทรัพย์ของนายขาว เมื่อวันที่ 10 มกราคม สำนวนหนึ่ง และฟ้องว่านายคำลักทรัพย์ของนายเขียว เมื่อวันที่ 15 มกราคม อีกสำนวนหนึ่ง ศาลที่รับฟ้องก็จะแยกพิจารณารายสำนวนแต่ในกรณีความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกัน¹ ศาลที่รับฟ้องจะพิจารณาคดีพิพากษารวมกันไปได้ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 25 วรรคแรก ที่ว่า "ศาลซึ่งรับฟ้องคดีเกี่ยวพันกันไว้จะพิจารณาคดีพิพากษารวมกันไปได้"

การพิจารณาคดีพิพากษารวมกันนี้ต้องไม่ใช่กรณีศาลต่างกันจะนับถ้าศาลพลเรือน ประทับฟ้องแล้ว ส่งให้ไปพิจารณารวมกับคดีของศาลทหารและพิพากษารวมกันมาโดยมีคุณลักษณะและผู้พิพากษาศาลพลเรือนชุดเดียวกันรวมสามนาย เป็นองค์คณะพิจารณาคดีพิพากษา ดังนี้เป็นการไม่ชอบตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ว่าด้วยอำนาจศาล และประมวลวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 25 เพราะว่าคดีต่างศาลกันจะพิจารณาคดีพิพากษารวมกันไม่ได้ เป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ต้องถือว่าคดีนี้ยังไม่ได้ผ่านการพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นจึงยังไม่มียอำนาจพิจารณาคดีพิพากษา ต้องให้ศาลชั้นต้นพิจารณาคดีพิพากษาให้เป็นการถูกต้องเสียก่อน (คำพิพากษาฎีกาที่ 2771/2524)²

¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 24

² คบึง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 แก้ไขเพิ่มเติมโดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรนครการพิมพ์, 2530), หน้า 78.

อนึ่งในคดีอาชำนั้นอำนาจศาลที่จะฟ้องมิได้หลายแห่งตาม มาตรา 22 และ มาตรา 24 จึงอาจฟ้องต่างศาลกันได้อีกทั้งยังอาจมีการฟ้องเป็นหลายคดีได้ แม้จะเป็นการกระทำเดียวกัน เนื่องจากในคดีอาชำนั้นพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างมีอำนาจที่จะฟ้องและดำเนินการได้โดยลำพัง ซึ่งเมื่อทั้งสองฝ่ายต่างก็ยื่นฟ้องคดีของตนเองแล้ว คดีนั้นก็จะเป็นสองสำนวน ซึ่งโดยปกติก็จะต้องได้รับการพิจารณาและพิพากษาต่างหากจากกันแต่เป็นที่เห็นได้ว่าการพิจารณาพิพากษา ย่อมทำให้เสียเวลาของศาล คู่ความ และพยาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าคดีนั้นโจทก์ทั้งสองต่างฟ้อง จำเลยในคดีความผิดฐานเดียวกันหรืออาศัยข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันและพยานหลักฐานชุดเดียวกัน¹ ด้วยเหตุนี้เอง มาตรา 33 จึงบัญญัติไว้ว่า "คดีอาญาเรื่องเดียวกัน ซึ่งทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างได้ยื่นฟ้องในศาลชั้นต้นเดียวกันหรือต่างศาลกัน ศาลนั้น ๆ มีอำนาจสั่งให้รวมพิจารณาเป็นคดีเดียวกัน เมื่อศาลเห็นชอบโดยพลการหรือโดยโจทก์ยื่นคำร้องในระยะเวลาใดก่อนมีคำพิพากษา แต่ทว่าจะมีคำสั่งเช่นนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมของศาลอื่นนั้นก่อน"

เพราะฉะนั้นเงื่อนไขการรวมพิจารณาพิพากษา จะต้องเป็นคดีอาญาเรื่องเดียวกัน ซึ่งพนักงานอัยการและผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องในศาลต่างกันหรือในศาลเดียวกัน กล่าวคือ อัยการฟ้องเป็นคดีหนึ่งและผู้เสียหายฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง มิใช่ทางพนักงานอัยการฟ้องฝ่ายเดียวหรือผู้เสียหายฟ้องฝ่ายเดียว เพราะว่าถ้า เป็นกรณีแต่ละฝ่ายฟ้องแต่เพียงฝ่ายเดียวแล้วการรวมพิจารณาย่อมกระทำได้ตาม มาตรา 25 ดังนั้นการรวมพิจารณาดตาม มาตรา 33 จึงต่างกับ มาตรา 25²

¹ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 แก้ไขเพิ่มเติมโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรนครการพิมพ์, 2530), หน้า 93.

² จิตติ เจริญจำ, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท ประยวรงค์ จำกัด, 2531), หน้า 252.

จากบทบัญญัติ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 25 วรรคแรก และ มาตรา 33 นี้เองอาจสรุปได้ว่าความมุ่งหมายของการพิจารณาความอาญารวมกันก็คือเพื่อความสะดวก รวดเร็วในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลและคู่ความนั่นเองนอกจากนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่ผู้เสียหายสามารถขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้ตาม มาตรา 30 และการที่พนักงานอัยการร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับผู้เสียหายตาม มาตรา 31¹ ก็น่าจะถือเป็นการรวมพิจารณาคดีเช่นเดียวกัน

1.2.3 ในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหมายถึงคดีซึ่งผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจกล่าวหาหรือฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดได้ เช่นเดียวกับคดีอาญาทั่วไป และในขณะที่เดียวกันยังมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด เพื่อให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพื่อความเสียหายที่ตนได้รับเนื่องจากการทำความผิดทางอาญานั้นด้วย²

หลักของการฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดนั้นโดยปกติต้องฟ้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีแพ่ง คือศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาล หรือจะฟ้องต่อศาลที่มูลคดีละเมิดเกิดขึ้นก็ได้แต่ในกรณีการฟ้องคดีแพ่งฐานละเมิดที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40³ ได้บัญญัติ ให้ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการ ยื่นฟ้อง

¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 30 และ มาตรา 31

² คัมภีร์ แก้วเจริญ, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3, หน่วยที่ 1-7 สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมมิตร), หน้า 449.

³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40

ต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีอาญาได้ เป็นกรณีพิเศษ ถึงแม้ศาลนั้นจะไม่ใช่ศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนา หรือมีศาลที่มูลคดีละเมิดเกิดขึ้นก็ตามโดยเหตุนี้เองศาลที่รับฟ้องคดีในส่วนอาญาจึงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนแพ่งได้ด้วย ทำให้คดีอาญาและคดีแพ่งได้รับการพิจารณารวมกันไปในศาลเดียวกัน

ส่วนเงื่อนไขของการนำคดีซึ่งโดยปกติจะต้องอยู่ในอำนาจของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งมาฟ้องยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาได้ก็คือสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งนั้นจะต้องมีมูลมาจากการกระทำผิดทางอาญา หรืออีกนัยหนึ่งต้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จึงจะสามารถฟ้องเรียกร้องคดีในส่วนแพ่งต่อศาลอาญาที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญานั้นได้

สำหรับความมุ่งหมายของการบัญญัติเรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานี้ ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการร่วมในการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชวาคมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2504 โดยทำหน้าที่บันทึก เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศและตั้งประเด็นเสนอคณะกรรมการกฤษฎีกา¹ ได้อธิบายไว้ว่า

"ความมุ่งหมายของ มาตรา 40 ก็คือเพื่อจะขยายอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีออกไป โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ด้วย ตัวอย่าง เช่น ศาลอาญา ซึ่งโดยปกติไม่มีอำนาจชำระคดีแพ่ง แต่ตาม มาตรา 40 นี้ก็มีอำนาจชำระคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ด้วย เช่นเดียวกัน ถ้าศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาชวาคม ก็มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้นด้วย แม้ทนายจะเกินอำนาจศาลแขวง นอกจากนี้ยังต้องถือว่าศาลที่มีอำนาจชำระคดีอาชวาคมมีอำนาจชำระคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาโดยไม่ต้องคำนึงถึงเขตอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งด้วย คือถือว่า มาตรา 40 นี้เป็นบทบัญญัติพิเศษให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีอาชวาคมไว้ ทั้งนี้เพื่อความ

¹ หยุด แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชวาคมศึกษาทางคำพิพากษากฎีกา, หน้า ก. ถึง ค.

ด้วย คือถือว่า มาตรา 40 นี้เป็นบทบัญญัติพิเศษให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีอาญาไว้ ทั้งนี้เพื่อความ สะดวกในอันที่จะไม่ต้องพิจารณาสองครั้ง คือในศาลที่ชำระคดีอาญาครั้งแรก และในศาลที่ชำระคดี แห่งอีกครั้งหนึ่ง" ¹

นอกจากนั้น จากรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 404-14/2515 ของ สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2515 ท่านอาจารย์ประมุข สุวรรณสร ได้ให้ความเห็น ในประเด็นที่เสนอว่าควรจะมีบทบัญญัติไม่ให้ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญารวมกันหรือไม่ว่า "จะยก เลิกหลักในเรื่องให้ฟ้องรวมกันย่อมไม่เป็นการสมควร เพราะในการยอมให้ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่อง กับคดีอาญานั้นมีประโยชน์อยู่เป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผู้เสียหายเขายอมขอยื่นฟ้องคดีแพ่งเรียกค่า เสียหายมาด้วยพร้อมกัน โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากอีกคดีหนึ่งซึ่งจะทำให้เสียเวลามาก"

ในคำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ท่านอาจารย์อนันต์ ใจสมุทร ได้อธิบายว่า "มาตรา 40 บัญญัติขึ้นเพื่อความประสงค์อันใดตามเหตุผลธรรมดาก็เพื่อจะ ให้ความสะดวกแก่ทุกฝ่ายในการดำเนินคดีเพื่อให้ศาลได้พิจารณาพิพากษาคดีอันเกิดจากการกระทำ อันเดียวกันให้เสร็จสิ้นเสียในคราวเดียวกันทั้งในทางแพ่งและในทางอาญา และอีกประการหนึ่งก็ เพื่อให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมแก่ความหนักเบา ตาม หลักฐานที่โจทก์ จำเลยนำสืบแสดงต่อศาล และทั้งนี้ก็จะเห็นได้ว่าแม้โจทก์จะฟ้องร้องคดีแพ่งต่อมา ในภายหลังตามมาตรา 46 นั้นเองบังคับว่า "ในการพิพากษาคดีส่วนแห่งศาลจำต้องถือข้อเท็จจริง ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา" แสดงให้เห็นว่า ศาลอื่นที่พิพากษาคดีแพ่งก็ต้องถือ ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ดังนั้นถ้าให้ศาลที่พิจารณาข้อเท็จจริงในคดีอาญานั้นเอง ซึ่งได้รู้ได้ฟังได้ เห็นเองพิจารณาพิพากษา ย่อมสามารถกำหนดและใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ถูกต้อง

¹ หยุด แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษากฎีกา, หน้า 455-456.

ใกล้เคียงต่อความจริงยิ่งกว่าศาลอื่นซึ่งฟังข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในสำนวนเท่านั้น จึงเห็นความประสงค์ของกฎหมายได้ว่าไม่ได้คำนึงถึงเรื่องอำนาจศาล" ¹

ส่วนท่านอาจารย์คณิง ฤาไชย อธิบายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ มาตรา 43 ว่า "ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้พนักงานอัยการฟ้องเรียกเรื่องในทางแพ่งแทนผู้ที่ได้รับความเสียหายได้ในบางกรณี และในคดีบางประเภท ทั้งนี้โดยเหตุผลแห่งความสะดวกรวดเร็ว และเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของศาลและคู่ความลงไปอีก" ²

2. ลักษณะและขอบเขตของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

2.1 ความหมายของคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหมายถึงคดี เช่น ใจ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้บัญญัตินิยามศัพท์หรือความหมายไว้ คงมีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 บัญญัติว่า "การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง" ซึ่งในประเด็นเรื่องนี้ ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย เคยตั้งข้อสังเกตไว้พร้อมกับเสนอให้มีการนิยามศัพท์ไว้ให้ชัดเจนในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 400-10/2515 เมื่อวันที่ 7 มีนาคม

¹ อนุมัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยหลักทั่วไปตลอดถึงการได้ส่วนมลฟ้อง มาตรา 1 ถึง มาตรา 171, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พี่น้องการพิมพ์, 2514), หน้า 438.

² คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 แก้ไขเพิ่มเติมโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ, หน้า 130.

2515 แต่ทว่าที่ประชุมมีความ เห็นว่า เป็น เรื่องที่ไม่อาจนิยามลงไปให้แน่ชัดได้ว่าอย่างไร เป็นคดีแพ่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แต่เมื่ออ่านจากหลายมาตราประกอบกันแล้วจะ เข้าใจได้ว่า เป็นอย่างไร คงเป็นด้วยเหตุนี้ที่ทำให้คดีแพ่งที่ เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไม่มีพยานศัพท์ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้คงมี แต่เพียงคำอธิบายทางคำรากฎหมายและศึกษาได้จากคำพิพากษาฎีกาบางฉบับ เท่านั้นซึ่งผู้ เขียนวิเคราะห์ ขอยกขึ้นมากล่าวความลำดับ ดังนี้

ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ¹ ได้อธิบายคำว่า "คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา" นั้นหมายความว่า มูลกรณีที่เกิดการกระทำของจำเลยที่จะอ้างว่าเป็นความผิดอาญานั้น ได้มีข้ออ้างใน คำฟ้องคดีแพ่งว่าเป็นการละเมิดและโจทก์ได้ขอยกฟ้องอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- ก. การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืน
- ข. เรียกค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิดที่จำเลยได้กระทำ

อาจารย์อนุมิต ใจสมุทร ได้อธิบายว่า ² "การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น แต่เดิม เรียกว่าคดีอาญาสินไหมคือการฟ้องคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายมีการ เรียกร้องทางแพ่งรวมอยู่ด้วย การฟ้องเป็นคดีอาญาสินไหมนั้น จะต้องประกอบด้วย

1. มีการกระทำผิดทางอาญา
2. ผู้เสียหายมีสิทธิ เรียกร้องทางแพ่ง
3. เป็นสิทธิอันเกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำผิดทางอาญานั้น"

¹ หยุด แสงอุทัย, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาศึกษาทางคำพิพากษาฎีกา, หน้า 456.

² อนุมิต ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหลักทั่วไปตลอดถึงการได้สวมมลฟ้อง มาตรา 1 ถึง มาตรา 171, หน้า 424.

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ และศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย ได้อธิบายว่า ¹ "ในบรรดาคดีอาญาที่ฟ้องต่อศาลนั้น อาจจะมีคดีแห่งเกี่ยวเนื่องไปได้หลายประการ เช่นว่า ท่านถูกผู้ร้ายลักนาฬิกาข้อมือไป การฟ้องให้ลงโทษผู้ร้ายฐานลักทรัพย์เป็นคดีอาญาและนอกจากนี้ท่านยังมีอำนาจที่จะฟ้องต่อศาล ขอให้ผู้ร้ายคืนนาฬิกาให้ท่าน หรือใช้ราคาแห่งนาฬิกาให้ท่าน ดังนี้ เป็นคดีแห่ง นอกจากนั้นการกระทำผิดในคดีอาญานั้นยังอาจจะ เป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดถูกฟ้อง เรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เช่น การทำร้ายร่างกาย เป็นเหตุให้ผู้เสียหายต้องเสียค่ารักษาพยาบาลและค่าขาดประโยชน์ในอาชีพ อย่างนี้แหละ เป็นคดีแห่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา"

ศาสตราจารย์ประเทือง กิริติบุตร ได้อธิบายว่า ² "การฟ้องคดีแห่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาคือการฟ้องขอให้ศาลบังคับตามสิทธิ เรียกร้องในทางแห่งที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญา เพราะฉะนั้นการทำความผิดทางอาญาบางชนิดในขณะ เดียวกัน เป็นการละเมิดในทางแห่งด้วย เช่น การขับรถชนคนโดยประมาทได้รับบาดเจ็บ นอกจากผิดอาญายังต้องรับผิดชอบความเสียหายทางแห่งด้วย หรือการกระทำที่เสียหายทางอาญาต้องรับผิดชอบความเสียหายในทางแห่งด้วย"

ศาสตราจารย์คณิง ฤาไชย ได้อธิบายว่า ³ "การฟ้องคดีแห่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เป็นการฟ้อง ขอให้ศาลบังคับตามสิทธิ เรียกร้องในทางแห่งที่ เกี่ยวเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญา คดีแห่งที่ถือว่า เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาหมายความว่าคดีแห่งที่มีมูลทางแห่งและทางอาญา โดยอาศัยกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบในสาระสำคัญเป็นท่านอง เดียวกัน. . . แต่ถ้าการกระทำซึ่งก่อให้เกิดความรับผิด

¹ สัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมโดยศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์), หน้า 310-311.

² ประเทือง กิริติบุตร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523), หน้า 63-64.

³ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 128-129.

ทางแพ่งและทางอาญา ได้อาศัยกฎเกณฑ์ความรับผิดชอบแตกต่างกันในสาระสำคัญ ไม่ถือว่าคดีแพ่งนั้น เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา"

ศาสตราจารย์ เรืองธรรม ลัดพลี ได้อธิบายว่า ¹ "การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาเป็นคดีที่มีมูลมาจากการกระทำผิดทางอาญาในเรื่องนั้น ๆ โดยตรงขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำผิดทางอาญา หรือที่เรียกว่าคดีอาญา สิ้นไหมกล่าวคือการกระทำผิดอาญานั้นก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องทางแพ่งติดตามมาด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 410/2511)"

อาจารย์กุศล บุญสิน ได้อธิบายว่า ² คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาหมายถึงคดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำผิดทางอาญา หรืออาศัยมูลความผิดทางอาญา เช่น จำเลยลักทรัพย์ของผู้เสียหายการกระทำของจำเลย เป็นความผิดอาชญาฐานลักทรัพย์และเป็นการทำละเมิดต่อผู้เสียหายในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวเป็นคดีส่วนแพ่ง หรือจำเลยขับรถชนผู้เสียหายโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัส แขนขาขาด เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 และเป็นการกระทำละเมิดต่อผู้เสียหาย จะต้องใช้ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์ ค่าเสียความสามารถในการประกอบกิจการงาน และค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 444-446 เป็นต้น การเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวเป็นคดีส่วนแพ่ง"

¹ เรืองธรรม ลัดพลี, คำบรรยายสัจมนานกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2529), หน้า 81.

² กุศล บุญสิน, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยงพลเทรดดิ้ง, 2528), หน้า 133.

อาจารย์คัมภีร์ แก้วเจริญ ได้อธิบายว่า ¹ "คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญาหมายถึง คดีซึ่งผู้เสียหาย ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาไม่อาจกล่าวหาหรือฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้ เช่นเดียวกับคดีอาญาทั่ว ๆ ไป และในขณะที่เดียวกันยังมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในทางกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพื่อทดแทนความเสียหายที่ตนได้รับ เนื่องจากการกระทำผิดทางอาชญาขึ้นอีกด้วย"

จากคำอธิบายของนักกฎหมายดังกล่าวข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่าคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา หมายถึง คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำผิดทางอาชญาในเรื่องนั้น ๆ โดยตรงผู้เขียนใคร่ขอยกตัวอย่างคดีที่ศาลฎีกาได้ เคยมีคำพิพากษาวินิจฉัยว่าคดีแพ่งดังกล่าว เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาและไม่ถือว่าเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ก. กรณีที่ไม่ถือว่าเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ความผิดฐานเป็นเจ้าของพนักงานยักยอก (ประมวลกฎหมายอาชญา มาตรา 147)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 631/2510 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 43 ซึ่งให้พนักงานอัยการ เรียกทรัพย์สินหรือราคาสินในคดียักยอกนั้นย่อมหมายรวมถึงคดี เจ้าพนักงานยักยอกความประมวลกฎหมายอาชญา มาตรา 147 ด้วย

ความผิดฐานเป็นเจ้าของพนักงานรับสินบน (ประมวลกฎหมายอาชญา มาตรา 149)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 378/2520 ความผิดตามประมวลกฎหมายอาชญา มาตรา 149 ฐานรับสินบน ซึ่งไม่อาจเป็นความผิดตาม มาตรา 337 ฐานกรรโชกทรัพย์ อัยการไม่มีอำนาจขอให้จำเลยคืนทรัพย์ ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 43

ความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ (ประมวลกฎหมายอาชญา มาตรา 157)

¹ คัมภีร์ แก้วเจริญ, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3, หน่วยที่ 1-7 สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหมิตร) หน้า

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1042-1043/2520 ศาลประทับฟ้องคดีที่โจทก์ร้องขอให้ลงโทษจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 กับใช้ค่าเสียหายอีก 18,000 บาท จำเลยให้การปฏิเสธในวันนัดสืบพยาน ไม่มีพยานโจทก์มาศาลศาลไม่อนุญาตให้เลื่อนคดี ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาคัดถอนให้ยกฟ้อง โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า คดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ บุกรุก ทำให้เสียทรัพย์และขอให้ชดเชยค่าเสียหาย เป็นการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ศาลชั้นต้นมีคำสั่งให้ประทับฟ้องหมายเรียกจำเลยแก้คดี อันเป็นการรับฟ้องคดีส่วนอาญาและส่วนแพ่งแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องรับฟ้องส่วนแพ่งอีก ศาลชั้นต้นสั่งให้หมายเรียกจำเลยแก้คดีให้โจทก์นำส่งหมายเรียกภายใน 3 วัน มิได้สั่งให้จำเลยแก้คดีภายใน 8 วัน ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกกำหนดวันนัดสืบพยานโจทก์ในวันที่ 12 มกราคม 2519 เมื่อโจทก์เป็นผู้นำส่งหมายเรียกก็ถือได้ว่าโจทก์ทราบวันนัดสืบพยานโจทก์แล้ว โดยศาลไม่จำเป็นต้องแจ้งทั้งในวันนัดสืบพยานโจทก์ ทนายโจทก์ยื่นคำร้องขอเลื่อนคดี แสดงว่าโจทก์และทนายโจทก์ทราบคำสั่งศาล เรื่องวันนัดสืบพยานโจทก์แล้วหนึ่งคดีนี้เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าวแล้ว โจทก์ย่อมมีหน้าที่นำสืบก่อน โดยไม่จำเป็นต้องมีการนัดพร้อม นัดชี้สองสถาน นัดสืบพยานโจทก์ โดยแจ้งวันนัดให้คู่ความทราบดังที่โจทก์ฎีกา การดำเนินกระบวนการพิจารณาและคำสั่งของศาลชั้นต้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว พิพากษายืน

ความผิดฐานเลียนเครื่องหมายการค้า [ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 272(1)]

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 911/2520 ศาลลงโทษจำเลยฐานใช้เครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272(1) โจทก์เป็นผู้แทนจำหน่ายสินค้าขึ้น ไม่ได้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าโจทก์ไม่ใช่ผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องจากความผิดอาญานี้ โดยอาศัยอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168

ความผิดฐานหมิ่นประมาท (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326, 328)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 273-275/2502 โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายฐานละเมิด หาว่าจำเลยนำข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ แต่ก่อนฟ้องคดีแพ่ง โจทก์ได้ฟ้องจำเลยในคดีอาญาหาว่าจำเลยโฆษณาหมิ่นประมาทในข้อความอย่างเดียวกัน และขอให้จำเลยพิสูจน์ความจริงด้วย ดังนี้ เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา 46 เมื่อคดีอาญาฟ้อง เป็นยุติว่าจำเลยได้โฆษณาไปตามความเป็นจริง โดยสุจริต จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดในทางแพ่ง

ความผิดฐานลักทรัพย์ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 772/2520 สลากกินแบ่งรัฐบาลที่จำเลยลักไปนั้น เป็นสลากกินแบ่งที่ถูกรางวัลแล้วจึง เป็นทรัพย์ที่มีราคา เท่ากับ เงินรางวัลที่จะได้รับซึ่งเป็นราคาทรัพย์สินที่จำเลยลักไปโดยแท้จริง เมื่อจำเลยนำไปรับเงินผู้เสียหายย่อมหมดโอกาสที่จะได้รับเงินรางวัล เท่ากับ ต้องสูญเสียเงินจำนวนดังกล่าวไป เนื่องจากการกระทำความผิดของจำเลยโดยตรงพนักงานอัยการ จึงมีสิทธิขอให้จำเลยคืน เงินรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาลแก่ผู้เสียหายได้ ความประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

ความผิดฐานฉ้อโกง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1654/2520 พนักงานในรัฐวิสาหกิจแก่เอกสารใบสั่งจ่าย เบิกเงินสดเพิ่มจำนวนขึ้น เอาเงินที่เบิกเกินไว้ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 265, 268, 341 อัยการขอให้ใช้ราคาทรัพย์สินที่ฉ้อโกงไป ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ได้

ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2744/2530 จำเลยทั้ง 3 คน ร่วมกันกระทำผิดฐานฉ้อโกงประชาชนแม้จำเลยเพียงบางคน เป็นผู้รับเงินจากผู้เสียหาย จำเลยทุกคนก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้เงินคืนแก่ผู้เสียหายทุกคน

ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 350)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1055/2509 ฟ้องคดีอาญาว่าจำเลยโกงเจ้าหนี้โดยจำเลยกู้เงินโจทก์ไปหนึ่งยังไม่ทันชำระก็โอนที่ดินให้แก่ผู้อื่นศาลเห็นว่าจำเลยได้กู้เงินและยังไม่ได้ชำระจริง คงฟ้อง แต่โจทก์ยังไม่ได้ใช้สิทธิทางศาลฟ้องจำเลยให้ชำระหนี้ การที่จำเลยโอนที่ดินให้แก่บุคคลอื่นไปจึงไม่เป็นความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ พิพากษายกฟ้องโจทก์ คดีถึงที่สุด โจทก์จึงมาฟ้องในทางแพ่งให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้รายนี้ จำเลยให้การปฏิเสธ ชั้นพิจารณาโจทก์จำเลยต่างอ้างพยานหลักฐานในคดีอาญา แล้วไม่สืบพยาน ศาลฎีกาเห็นว่าในการพิจารณาคดีอาญานั้น ศาลได้หยิบยกประเด็นที่ว่าจำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปหรือไม่ มาวินิจฉัยก่อน แล้วฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยได้กู้เงิน

โจทก์และค้ำประกันเงินพร้อมดอกเบี้ยตามฟ้อง แล้วจึงวินิจฉัยต่อไปว่าการกระทำของจำเลยเป็นการโกงเจ้าหนี้หรือไม่ ฉะนั้นประเด็นที่ว่าจำเลยได้กู้เงินไปตามสัญญาที่โจทก์นำมาฟ้องหรือไม่จึงเป็นประเด็นโดยตรงที่ศาลหยิบยกขึ้นวินิจฉัยว่าในคดีอาญา เมื่อโจทก์มาฟ้องทางแพ่งให้จำเลยชำระเงินกู้และดอกเบี้ยรายเดียวกันนี้ จึงเป็นการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาในการพิพากษาคดีแพ่งนี้ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาว่าจำเลยได้กู้เงินโจทก์ไปจริงยังคงค้ำชำระค้ำเงินและดอกเบี้ยตามฟ้อง

ความผิดฐานยักยอก (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2766/2523 โจทก์ฟ้องคดีแพ่งกล่าวหาว่าจำเลยที่ 1 ที่ 2 ได้กระทำละเมิดโจทก์ โดยร่วมกันทุจริตเบียดบังข้าวสารของโจทก์ไป และขอให้ชดเชยเงินค่าข้าวสาร ซึ่งเป็นมูลคดีเดียวกับคดีอาญาซึ่งกล่าวหาว่าจำเลยที่ 1 และที่ 2 ร่วมกันทุจริตเบียดบังข้าวสารของโจทก์ไป ขอให้ลงโทษและขอให้คืนหรือชดเชยราคาข้าวสารเช่นเดียวกัน จึงเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46

ความผิดฐานรับของโจร (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 357)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1212/2530 จำเลยที่ 1 ที่ 2 มีความผิดฐานร่วมกันชิงทรัพย์จำเลยที่ 3 มีความผิดฐานรับของโจรเฉพาะเคาเรียดไฟฟ้า และจำเลยที่ 4 มีความผิดฐานรับของโจรเฉพาะวิทยุสแตอริโอเท่านั้น เมื่อทรัพย์ทั้งสองสิ่งนี้ผู้เสียหายได้รับคืนไปแล้ว จำเลยที่ 3 และที่ 4 จึงไม่ต้องร่วมกับจำเลยอื่นคืนหรือชดเชยราคาที่ยังไม่ได้คืนแก่ผู้เสียหายอีก แม้จำเลยที่ 3 ไม่ได้ถูกดำเนินคดี ศาลฎีกาก็แก้ไขเสียให้ถูกต้องได้ เพราะเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย

ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3850/2526 คดีอาญาที่โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสองหาว่าร่วมกันฉกฉวยข้าวสารก่อสร้างทั้ง ขอให้ลงโทษฐานทำให้เสียทรัพย์ ศาลมีคำสั่งไม่ประทับฟ้องจำเลยที่ 1 ครั้นพิจารณาแล้วลงโทษจำเลยที่ 2 ดังนั้นโจทก์มาฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยทั้งสองเป็นคดีแพ่งข้อเท็จจริงในคดีอาญาคงผูกพันเฉพาะจำเลยที่ 2 ไม่ผูกพันถึงจำเลยที่ 1 ด้วย ศาลในคดีแพ่งจึงฟังว่าจำเลยที่ 1 มีส่วนร่วมรู้เห็นกับจำเลยที่ 2 ในการที่จำเลยที่ 2 ฉกฉวยอันเป็นการร่วมกันทำละเมิดต่อโจทก์ได้

ความผิดฐานบุกรุก (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 362)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1172/2513 ในกรณีที่โจทก์ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาว่าที่พิพาท เป็นของโจทก์ จำเลยบุกรุกและลักทรัพย์และขอให้ห้ามจำเลยกับบริวาร เข้าเกี่ยวข้องกับที่พิพาท ตลอดจนให้ชดเชยค่าเสียหายทดแทนให้โจทก์นั้น เมื่อในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาของศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยไว้ถึงที่สุดแล้วว่าโจทก์มิใช่เจ้าของที่พิพาท ดังนี้ศาลฎีกาจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาดังกล่าว ฉะนั้นที่โจทก์ฎีกาขอให้พิพากษาคดีส่วนแพ่งว่าที่พิพาท เป็นของจำเลย จึงฟังไม่ขึ้น

ข. กรณีที่ไม่ถือว่าเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ความผิดฐานปิดกั้นทางสาธารณะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 180/2522 จำเลยขุดและปิดทางสาธารณะโจทก์ชักนำผ่านมาทานานไม่ได้ มีปัญหามาสู่ศาลฎีกาว่า คดีนี้เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา หมายเลขแดงที่ 908/2518 ของศาลชั้นต้นหรือไม่ และคดีโจทก์ขาดอายุความแล้วหรือไม่

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่จำเลยขุดทางและล้อมรั้วปิดกั้นทางสาธารณะซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของนาโจทก์คามสำเนาคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 908/2518 เฉพาะแต่รัฐเท่านั้นที่จะฟ้องจำเลยได้ โจทก์มิใช่ผู้เสียหายในความผิดดังกล่าว การที่โจทก์จะฟ้องคดีนี้ เรียกค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่ เพียงใดขึ้นอยู่กับว่าโจทก์ได้รับความเสียหายเป็นพิเศษจากการที่จำเลยขุดและล้อมรั้วปิดกั้นทางสาธารณะเพียงใดหรือไม่ การฟ้องคดีนี้จึงมิได้อาศัยผลแห่งคดีอาญาดังกล่าว ฉะนั้นคดีนี้จึงไม่ใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายเลขแดงที่ 908/2518 จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งอายุความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรค 3 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 เมื่อโจทก์มาฟ้องเป็นคดีนี้เกินกว่า 1 ปี นับแต่วันทาละเมิด คดีของโจทก์จึงขาดอายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448

ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2866/2516 คดีฟ้องขอให้จำเลยใช้เงินตามเช็คไม่ เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2497 มาตรา 3 เพราะไม่ต้องอาศัยมูลความผิดในทางอาญานั้น จะนำ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 มาใช้บังคับไม่ได้

ความผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

คำพิพากษาฎีกาที่ 4176/2528 โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยรื้อถอนอาคารส่วนที่ปลูกสร้างโดยมิได้รับอนุญาต การดำเนินคดีเป็นไปตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดตั้งแต่เจ้าพนักงานท้องถิ่นให้ระงับการก่อสร้าง ให้รื้อถอนอาคารที่ไม่ได้รับอนุญาต หากฝ่าฝืนเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจร้องขอศาล ให้รื้อถอนการดำเนินคดีดังกล่าวมิได้ เนื่องจากมูลความผิดทางอาญาในความผิดต่อพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร การฟ้องขอให้บังคับจำเลยรื้อถอนอาคารจึงมิใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังกล่าว จะนำข้อเท็จจริงในคดีอาญามาฟังเป็นยุติในคดีแพ่งหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 693/2530 การฟ้องขอบังคับจำเลยรื้อถอนอาคารที่ก่อสร้างไม่ถูกต้องตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร มิได้สืบเนื่องมาจากมูลความผิดทางอาญาในความผิดต่อพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 จึงมิใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จะนำข้อเท็จจริงในคดีอาญามารับฟังเป็นยุติในคดีแพ่งไม่ได้

คดีเรื่องเลิกจ้างไม่เป็นธรรม และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีในศาลแรงงาน พ.ศ. 2522

คำพิพากษาฎีกาที่ 2133/2531 การฟ้องคดีเรื่องเลิกจ้างไม่เป็นธรรมเป็นการฟ้องตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน มาตรา 49 ซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติส่วนหนึ่งที่เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานหาใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไม่ศาลแรงงานกลางไม่จำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

2.2 ความเป็นมาของการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

2.2.1 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาคตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.

127

กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ออกประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2451 เป็นกฎหมายฉบับแรกที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาโดยบัญญัติไว้ในภาค 1 ว่าด้วยข้อบังคับต่าง ๆ หมวดที่ 10 ว่าด้วยการร้องขอทรัพย์สินและขอค่าเสียหาย

(มาตรา 87-96) และเรียกว่า "การฟ้องคดีทางแพ่งอันเกี่ยวกับความผิดฐานอาญา" มีรายละเอียดดังนี้

หมวดที่ 10 ว่าด้วยการร้องขอทรัพย์สินแลขอค่าเสียหาย

มาตรา 87 "ลักษณะที่จะฟ้องผู้กระทำความผิดนั้น ท่านว่าฟ้องเป็นสองคดีก็ได้คือ

ว่า

(1) ฟ้องคดีทางอาญา ขอให้ลงโทษตามลักษณะกฎหมายอาญาก็ได้อย่างหนึ่ง

แล

(2) ฟ้องคดีทางแพ่ง ขอให้ใช้ค่าเสียหายอันได้เกิดขึ้น เพราะความผิดนั้น

ก็ได้อีกอย่างหนึ่ง

ลักษณะฟ้องคดีทางแพ่งนั้น จะร้องได้ทั้งที่จะขอคืนทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินที่ต้องเสียไปโดยมิชอบธรรม เพราะความผิดที่เกิดขึ้น และจะร้องขอสินไหมชดแทนความเสียหาย เพราะความผิดนั้นด้วยก็ได้ การฟ้องในทางแพ่งดังว่ามานี้ท่านให้ฟัง เข้าใจว่า เพื่อประโยชน์ของผู้ถูกกระทำร้ายแลได้รับความเสียหายในคดีนั้นฝ่ายเดียว"

มาตรา 88 "คดีเรื่องใด ถึงฟ้องในทางอาญาแล้วท่านว่า เหตุที่ได้ฟ้องในทางอาญานั้นไม่ขัดขวางแก่ความชอบธรรมของผู้ที่ได้รับความเสียหายจะฟ้องคดี เรื่องนั้นในทางแพ่งอีกทางหนึ่ง"

มาตรา 89 "คดีที่จะฟ้องทางแพ่งนั้นท่านว่าจะฟ้องต่อศาลอาญาที่พิจารณาคดี เรื่องเดียวกัน หรือจะฟ้องต่อศาลแพ่ง อันมีหน้าที่พิจารณาคความแพ่งนั้นก็ไ้"

มาตรา 90 "ในการที่จะพิพากษาคดีส่วนแพ่งซึ่งว่ากล่าว เป็นทางอาญาอยู่ อีกส่วนหนึ่งนั้น ท่านว่าผู้พิพากษาส่วนแพ่ง ต้องถือเอาความเท็จความจริง ที่ปรากฏในคำพิพากษาส่วนอาญา เป็นหลักแก่การพิพากษาส่วนแพ่ง"

มาตรา 91 "ในการที่จะพิพากษาคดีที่ฟ้องทางแพ่งนั้นท่านให้พิพากษาคตามลักษณะกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งแลไม่ให้ถือ เอา เหตุที่คำพิพากษาในคดีทางอาญา ว่าผู้ต้องหากระทำ ความผิดในคดีนั้นหรือไม่ผิด เป็นประมาธ

แลลักษณะที่จะกำหนดคราคาทุณทรัพย์ซึ่งพิพากษาให้คืนแก่โจทก์ก็ดี หรือจะกำหนดสินไหมที่พิพากษาให้ใช้ชดแทนความเสียหายแก่โจทก์ก็ดี ท่านให้ศาลกำหนดตามสมควรแก่

ราคาของแลความเสียหายนั้น แต่อย่าให้เกินไปกว่าราคา หรือจำนวนที่โจทก์ได้ร้องขอ"

มาตรา 92 "การบังคับให้คืนทรัพย์ หรือให้ใช้สินไหมตามคำพิพากษานั้น ท่านให้กระทำคู่กันกับวิธีบังคับให้ใช้ค่าปรับอันบัญญัติไว้ในมาตรา 18, 19 และ 20 นั้น"

มาตรา 93 "ถ้าในคำพิพากษามีได้บังคับไว้เป็นอย่างอื่น ท่านให้ถือว่า บรรดาผู้ที่ศาลพิพากษาว่ามีความผิดอย่างเดียวกัน ในคดีอันเดียวกันนั้นถ้าจะต้องใช้ค่าทุนทรัพย์หรือสินไหม ศาลจะบังคับให้มันช่วยกันเสียทุกคนหรือจะให้แต่ผู้ใดในคนเหล่านั้น ใช้ค่าทุนทรัพย์หรือสินไหมจนเต็มก็ได้ แต่อ่านาที่จะบังคับให้ช่วยกันเสีย หรือเสียแต่บางคนเช่นนี้ ท่านให้ใช้ได้แต่เฉพาะการบังคับให้เสียค่าทุนทรัพย์ แลสินไหม ท่านห้ามมิให้ใช้ถึงโทษจากแทนค่าเหล่านั้น"

มาตรา 94 "ถ้าต้องยึดทรัพย์ผู้ใดเพื่อใช้ค่าฤชาธรรมเนียมมาใช้ค่าปรับ ใช้ค่าทุนทรัพย์ แลค่าสินไหมด้วยกัน ถ้าทรัพย์ของมันไม่พอแก่ที่จะเสียได้ทั้ง 3 อย่างใช้ ท่านให้เอาทรัพย์นั้นใช้ในการต่าง ๆ เป็นลำดับกันดังนี้ คือว่า

- (1) ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมจนครบก่อน
- (2) ใช้ค่าทุนทรัพย์แลค่าเสียหาย รองมาจนครบแล้วจึง
- (3) ใช้ค่าปรับ เป็นพิชัยหลวง"

มาตรา 95 "ถึงว่าผู้ที่ถูกความเสียหายเพราะการกระทำผิดจะไม่ได้ร้องฟ้องในทางแพ่งก็ดี เมื่อศาลพิพากษาคดีในทางอาชญาศาลจะพิพากษาให้คืนทรัพย์สิ่งของหรือใช้ราคาแทนทรัพย์สิ่งของให้แก่ผู้ซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นเจ้าของนั้นก็ได้"

มาตรา 96 "การฟ้องคดีทางแพ่งอันเกี่ยวกับความผิดฐานอาชญา นั้น ท่านให้มีเขตร์อายุความคู่กันกับการฟ้องคดีทางอาชญาในความเรื่องเดียวกันตามที่บัญญัติไว้ตั้งแต่มาตรา 78 ถึง มาตรา 81 แลในมาตรา 85 แลมาตรา 86 นั้น"

จะสังเกตเห็นว่า ไม่มีบทบัญญัติ เรื่องการให้อ่านาแก่พนักงานอัยการฟ้องเรียกทรัพย์คืนหรือให้ใช้ราคาแทนผู้เสียหาย ทั้งนี้เพราะบทบัญญัติในเรื่องนี้ได้มีบัญญัติไว้ก่อนหน้าที่กฎหมายฉบับนี้ประกาศใช้บังคับแล้ว คือมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาชญา ร.ศ. 126

มาตรา 1 "ในคดีเรื่องลักทรัพย์, แย่งชิง, วิ่งราว, ปล้นทางบก ทางน้ำ, ก้นโชก, ฉ้อโกง, ยักยอกทรัพย์ผู้อื่น เป็นประโยชน์ของคนในทางอาชญา, แลรันของโจรใด ๆ ที่

เจ้าพนักงานอัยการ เป็นผู้ยื่นคำหากกล่าวโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชามีโทษนั้น เพื่อเรียกทรัพย์หรือราคาของทรัพย์ ซึ่งผู้เจ้าของได้เสียไปโดยผิดกฎหมายในคดีอาชญาที่ว่ามาแล้วนั้นคืนจากผู้ต้องหาได้"

มาตรา 2 "คดีที่ฟ้อง เรียกทรัพย์คืนดังกล่าวแล้วนั้นให้ เจ้าพนักงานอัยการ ยื่นรวมกันกับข้อหาในความอาชญา หรือให้ทำเป็นคำร้องยื่นในเวลาใด เวลาหนึ่ง ระหว่างที่ศาลเดิมพิจารณาความอาชญาอยู่นั้นอยู่ก็ได้ คำพิพากษาในเรื่อง เรียกทรัพย์คืนนี้ ให้ชี้ขาดลงไว้ในคำพิพากษาคดีอาชญาส่วนหนึ่งด้วย คดี เช่นนี้จะแยกฟ้อง เป็นความแพ่ง เมื่อภายหลังคำพิพากษาในความอาชญาจนถึงที่สุดแล้วก็ได้"

มาตรา 3 "ในทางพิจารณา ถ้าพยานหลักฐานที่ได้มาสืบนั้นไม่ เพียงพอ จะให้รู้ชัดได้ว่าจำนวนหรือราคาทรัพย์นั้นมากน้อยอย่างไร หรือใคร เป็นเจ้าของทรัพย์นั้นแล้ว ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ไต่สวนต่อไปแล เรียกพยานหลักฐานมาสืบประกอบ เพิ่ม เติมอีก

ในคดีเช่นนี้ ศาลจะยังไม่ทำคำชี้ขาด เรื่อง เรียกทรัพย์คืนแลค่าเสียหายนั้น ลงในคำพิพากษาคดีอาชญา ก่อน และจะรอไว้วินิจฉัย เป็นคำสั่ง ค่อยหลังก็ได้"

มาตรา 4 "ถ้าการวินิจฉัย เพื่อให้ได้ความแน่ชัดว่าจำนวนทรัพย์ ที่ควรจะได้แก่ผู้ต้องเสียหายมากน้อยเพียงไรนั้น จะทำให้เป็นการชักช้าแก่คดีที่พิจารณาอยู่ เช่นจะต้องคิดหักชำระบัญชีที่ยูกยากต่อกัน เป็นต้น ดังนี้แล้ว ศาลมีอำนาจจะสั่งให้แยกคดีที่ฟ้อง เรียกทรัพย์คืนนั้น ออกเสียจากความอาชญา แลให้พิจารณาคดีนั้นไปต่างหากส่วนหนึ่งก็ได้ ตามความในมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัตินี้"

มาตรา 5 "เมื่อศาลได้พิพากษาให้คืนทรัพย์ หรือให้ชำระราคาทรัพย์แก่ เจ้าพนักงานอัยการ แต่ทรัพย์นั้นไม่ได้อยู่ในความรักษาของศาลแล้ว ก็ให้ เป็นหน้าที่ของผู้ที่ได้รับ ความเสียหาย จะต้องขอให้ศาลบังคับคดีไปตามคำตัดสิน และจะต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ จำ เป็น เพื่อคนจะได้รับทรัพย์หรือราคาทรัพย์นั้นคืน"

มาตรา 6 "ห้ามไม่ให้ศาล เรียกค่าธรรมเนียมแก่เจ้าพนักงานอัยการ ใน

การที่ เป็นผู้ฟ้องเดิม หรือยื่นคำร้องขอเรียกทรัพย์สินนั้นเลย แต่ให้ผู้ได้รับความเสียหายนั้นเอง เป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาชั้นหลังคำพิพากษาทุกอย่าง จำเลยในคดีอาญาเรื่องนั้นจะต้องรับผิดชอบ เสียค่าใช้จ่าย แลค่าธรรมเนียมตามที่กล่าวข้างบนแล้วแทนทั้งสิ้น กับทั้งจะต้องใช้ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ซึ่งจะมีขึ้นเหมือนกับคดีเรื่องนั้น ได้ว่ากล่าวกันในทางแห่งธรรมคดีด้วย เมื่อทรัพย์สินบังคับของจำเลยนั้นได้เอามาใช้ทุนทรัพย์ที่ผู้ต้องเสียหายเสร็จแล้วแลยังเหลืออยู่เท่าใด จึงเอามาใช้ค่าเสียหายแลค่าธรรมเนียมที่กล่าวนั้นตามมากน้อย"

จะ เห็นได้ว่าทั้งพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นี้เองคือที่มาแห่งบทบัญญัติ เรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน ส่วนว่าจะได้รับอิทธิพลจากประเทศใดนั้นไม่ปรากฏแน่ชัด แต่จากการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายในช่วงที่มีการร่างกฎหมายดังกล่าวซึ่งเป็นช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากประเทศทางยุโรปตะวันตกหลายประเทศ ประกอบกับในการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 นั้น พิจารณาจากคำปรารภในการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวจะเห็นว่ามียกกฎหมายต่างประเทศหลายท่าน เป็นกรรมากร่วมในการแก้ไขด้วย เช่น มองซิเออร์โกลแลงยัคแมงส์ (เสนาบดีชาวเบลเยียม), มองซิเออร์ยอร์ช ปาดู (เนติบัณฑิตฝรั่งเศส), มองซิเออร์ริชาร์ด ยัคส์ เกอกแปตริก (เนติบัณฑิตเบลเยียม), หมอโคทิจิมาเฮา (เนติบัณฑิตญี่ปุ่น) เป็นต้น จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่าคงได้รับอิทธิพลมาจากบุคคลดังกล่าวด้วย

2.2.2 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาปัจจุบัน

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้อาศัยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมิโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 และพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เรื่อยมาจนกระทั่งมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 จนถึงปัจจุบัน ในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 4 มีบทบัญญัติให้

ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 87 ถึง มาตรา 96 ในกฎหมายลักษณะอาญา และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิดสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 และบรรดากฎหมายกฎ และข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วหรือขัดแย้งกับที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบัญญัติไว้

สำหรับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 87-96 อันเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการร้องขอทรัพย์สิน และการขอค่าเสียหายที่เป็นกรณีคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ถูกยกเลิกไปนี้ก็ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 ถึง มาตรา 51 โดยเทียบเคียงได้ดังนี้

มาตรา 40 "การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา จะฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญา หรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง"

- มาตรา 40 นี้มีข้อความคล้ายกับมาตรา 89 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

มาตรา 41 "ถ้าการพิจารณาคดีแพ่งจักทำให้การพิจารณาคดีอาญาเป็นซ้ำหรือขัด ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา และพิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระ"

- คล้าย มาตรา 4 พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126

มาตรา 42 "ในการพิจารณาคดีแพ่ง ถ้าพยานหลักฐานที่น่าสืบแล้วในคดีอาญายังไม่เพียงพอ ศาลจะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมอีกก็ได้"

ในกรณีเช่นนั้น ศาลจะพิพากษาคดีอาญาไปทีเดียว ส่วนคดีแพ่งจะพิพากษาในภายหลังก็ได้"

- คล้าย มาตรา 3 พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126

มาตรา 43 "คดีลักทรัพย์ วิ่งราว ชิงทรัพย์ กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก

รับของโจรถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำผิดอื่น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาชญาาก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย"

- คล้าย มาตรา 1 พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ.

126

มาตรา 44 "การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตราก่อน พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญา หรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้"

คำพิพากษาในส่วน เรียกทรัพย์สินหรือราคา ให้รวม เป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา"

- คล้าย มาตรา 2 พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ.

126

มาตรา 45 "คดีเรื่องใดถึงแม้ว่าได้ฟ้องในทางอาญาแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก"

- คล้าย มาตรา 88 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

มาตรา 46 "ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา"

- คล้าย มาตรา 90 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

มาตรา 47 "คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้อง เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย อันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำผิดหรือไม่"

ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยชดเชยแก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอ"

- คล้าย มาตรา 91 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

มาตรา 48 "เมื่อศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สิน แต่ยังไม่ปรากฏตัวเจ้าของ เมื่อใดปรากฏตัวเจ้าของแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของ คินของนั้นให้แก่เจ้าของไป"

ในกรณีที่ปรากฏตัวเจ้าของ ให้ศาลพิพากษาสั่งให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของ
คืนของนั้นให้แก่เจ้าของไป

เมื่อมีการโต้แย้งกัน ให้บุคคลที่อ้างว่าเป็นเจ้าของอันแท้จริงในทรัพย์สินนั้น
ฟ้องเรียกร้องยังศาลที่มีอำนาจชำระ"

- ไม่คล้ายกับบทบัญญัติเก่าเลย

มาตรา 49 "แม้จะไม่มีฟ้องคดีส่วนแพ่งก็ตาม เมื่อพิพากษาคดีส่วนอาญา
ศาลจะสั่งให้คืนทรัพย์สินของกลางแก่เจ้าของก็ได้"

- คล้ายมาตรา 95 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

มาตรา 50 "ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแก่ผู้เสียหายตาม
มาตรา 43 และ 44 ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

- น่าจะมาจากหลักเดิมใน มาตรา 5 พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณา
ความอาญา ร.ศ. 127

มาตรา 51 "ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทาง
แพ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่กฎหมายลักษณะอาญานับบัญญัติไว้ ในเรื่อง
อายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตใน มาตรา 183 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องแล้วแต่คดียังไม่เด็ดขาดอายุความซึ่งผู้เสียหาย
มีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับลงตาม มาตรา 79 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญา และศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว
ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่ง ย่อมมีตามกำหนดอายุความใน มาตรา
163 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาด
แล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีส่วนแพ่งย่อมมีอายุความตามหลักทั่วไปใน
เรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์"

- น่าจะมีที่มาจาก มาตรา 96 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127

จะสังเกตได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าว เกือบทั้งหมด เป็นการบัญญัติตามแนวกฎหมายเดิม คือนำบทบัญญัติเรื่องอำนาจของพนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์สิน หรือให้ใช้ราคาแทนผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ.126 มาตรา 1 ถึง 6 มาผนวกกับบทบัญญัติเรื่องการร้องขอทรัพย์สินแลขอค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 87 ถึง 96 แต่ได้มีการปรับปรุงถ้อยคำ และเพิ่มเติม ตัดทอนลงบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

2.2.3 คดีอาญาสินไหม

เมื่อได้ศึกษาจากประวัติศาสตร์กฎหมาย นับแต่เริ่มมีการบัญญัติให้มีการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน จะไม่พบคำว่า "คดีอาญาสินไหม" ปรากฏอยู่ในตัวบทกฎหมายใดเลย คงปรากฏเพียงเป็นการเรียกขานในวงการนักกฎหมาย จากคำอธิบายทางคำพิพากษา หรือหนังสือรวบรวมคำพิพากษาฎีกาบางเล่มเท่านั้น เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 116/2461 หน้า 152 เรียกว่า "อาญาสินไหม" แต่บางเล่มก็เรียก "แพ่งอาญาปนกัน" เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 933/2476 หน้า 1447

นอกจากนั้น ในคำบรรยายสัมมนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยศาสตราจารย์ เรืองธรรม ทัศนีย์ หน้า 8 ก็ได้อธิบายว่า "การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เป็นคดีที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดในเรื่องนั้น ๆ โดยตรง ขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือที่เรียกว่า "คดีอาญาสินไหม" กล่าวคือการกระทำผิดอาญานั้นก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องทางแพ่งตามมาด้วย"

และคำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยหลักทั่วไปตลอดถึงการได้ส่วนมูลฟ้อง มาตรา 1 ถึง มาตรา 171 โดยอาจารย์อนุมิต ใจสมุทร หน้า 424-425 ได้อธิบายว่า "การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น แต่เดิมเรียกว่าคดีอาญาสินไหม คือการฟ้องคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายมีการเรียกร้องทางแพ่งรวมอยู่ด้วย"

จึงกล่าวได้ว่าคำว่า "คดีอาญาสินไหม" เป็นเพียงการใช้เรียกขานกันในทางปฏิบัติเท่านั้น หากใช้เป็นคำในกฎหมายไม่¹

อย่างไรก็ดีนักกฎหมายบางท่าน² มีความเห็นว่า "คดีอาญาสินไหม" คือคดีที่ผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยยื่นฟ้องทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งในฟ้องเดียวกัน ต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาคตาม มาตรา 40, 254 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนคดีที่อัยการฟ้องคดีอาญาและมีคำขอท้ายฟ้องตาม มาตรา 43 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทนผู้เสียหายกับคดีที่ผู้เสียหาย เข้าร่วม เป็นโจทก์กับพนักงานอัยการทุกกรณีที่อัยการโจทก์มีคำขอท้ายฟ้องตาม มาตรา 43 นั้น มิใช่คดีอาญาสินไหม หรือแม้แต่คดีอาญาที่อัยการฟ้อง และมีคำขอท้ายฟ้องเรียกราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายตาม มาตรา 43 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งผู้เสียหายจะบังคับคดีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตาม มาตรา 253 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ไม่ใช่คดีอาญาสินไหม เช่นเดียวกัน

คดีที่ฟ้อง เป็นคดีอาญาสินไหมได้คือคดีอาญาทุกประเภท ซึ่งการกระทำผิดก่อให้เกิดความเสียหายในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินแก่ผู้เสียหาย ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องเป็นคดีอาญาสินไหมได้ทั้งสิ้น ไม่ได้จำกัดไว้เฉพาะคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 เท่านั้น อาทิ คดีฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย วางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น ทำให้เสียทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งต่างจากกรณีอัยการฟ้องจะขอท้ายฟ้องเกี่ยวกับทรัพย์สินได้เพียงคดีอาญาที่เกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์ 9 ประเภทตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

¹ ทิมล รัฐปศุย์, "คดีอาญาสินไหม กับค่าธรรมเนียมที่ไม่(ค่อยจะ) เป็นธรรม", วารสารอัยการ ฉบับที่ 132 ปีที่ 12 (พ.ศ. 2532), หน้า 34.

² ทิมล รัฐปศุย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

43 เท่านั้น ¹

กรณีดังกล่าวนี้ ผู้เขียนค่อนข้างไม่เห็นด้วยกับการแบ่งแยกดังกล่าว เพราะเมื่อบทบัญญัติในเรื่องที่ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์สิน หรือให้ใช้ราคาหนี้ ผู้เสียหาย เป็นบทบัญญัติในหมวดที่ว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาชญาแล้ว ก็ย่อมเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาชญาหรือคดีอาชญาสินไหมด้วยการพิจารณาว่าคดีใด เป็นคดีอาชญาสินไหมหรือไม่เป็น คนละเรื่องกับประเด็นที่ว่า เมื่อเป็นคดีอาชญาสินไหม หรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาชญาแล้ว อำนาจฟ้องของผู้เสียหายจะแตกต่างกับอัยการอย่างไร

2.3 หลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาปัจจุบัน

2.3.1 การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญา

คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญา หมายถึงคดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำผิดทางอาชญา ซึ่งโดยปกติหมายถึงการกระทำที่ก่อให้เกิดความรับผิดทางแพ่งและทางอาชญา โดยอาศัยกฎเกณฑ์ความรับผิดในสาระสำคัญ เป็นทานองเดียวกันกับผู้มีส่วนฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญา มี 2 ประเภท คือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดอาชญา กับพนักงานอัยการ

¹ นักกฎหมายที่มีความเห็นในแนวนี้อีกท่านคือ อาจารย์ประกอบ หุตะสิงห์ ซึ่งได้แสดงความเห็นว่า "กรณี มาตรา 43 และ 44 นั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาชญา ไม่ใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญา" (จากรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ครั้งที่ 401-11/2515 ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา วันอังคารที่ 14 มีนาคม 2515)

ในกรณีที่ผู้ได้รับความเสียหาย เป็นโจทก์ฟ้องเอง โจทก์มีสิทธิที่จะฟ้องเรียกร้องบังคับคามสิทธิของคนได้ทุกกรณี เช่นเดียวกับคดีแพ่งธรรมดาและคดีเรื่องใดแม้ว่าได้ฟ้องในทางอาญาแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก ¹

แต่ถ้าพนักงานอัยการ เป็นโจทก์ฟ้องเรียกร้องแทนผู้เสียหาย โจทก์มีสิทธิบังคับคามสิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายได้เพียงการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่สูญหายไป เนื่องจากการกระทำผิดอาญาและเฉพาะในความผิด 9 ลักษณะคือลักทรัพย์ วิวางว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอกและรับของโจร ² ซึ่งในการเรียกร้องเช่นว่านี้พนักงานอัยการจะต้องขอรวมไปกับคดีอาญาหรือต้องยื่นคำร้องในระยะเวลาใดในระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้น จะเรียกร้องภายหลังระยะเวลาเช่นว่านี้ไม่ได้ ³ ส่วนการเรียกค่าเสียหายในทางละเมิด หรือการเรียกร้องในประการอื่นนอกจากการเรียกทรัพย์สิน หรือให้ใช้ราคาผู้เสียหายต้องดำเนินการเอง

2.3.2 อายุความ

โดยเหตุที่อายุความในส่วนอาญาแตกต่างจากส่วนแพ่งกฎหมายจึงต้องกำหนดไว้ว่าการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาให้ถืออายุความอย่างไร โดยแยกพิจารณาเป็น

(ก) บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ⁴

¹ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 45

² คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และคำพิพากษาฎีกาที่ 442/2507 วินิจฉัยว่าคดีขอหารับของโจรซึ่งผู้เสียหายต้องเสียเงินไถ่ทรัพย์สิน เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาจะขอให้จำเลยชดใช้เงินค่าไถ่ทรัพย์สินดังกล่าวมิได้ เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินหรือราคาคามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

³ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44

⁴ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51

ถ้า เป็นกรณีที่ไม่มีการฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อม ระวังไปตามกำหนด เวลาตามที่กฎหมายลักษณะอาชญาบัญญัติไว้ใน เรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึง ว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตใน มาตรา 183 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะ เป็นผู้ฟ้องหรือได้ ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้า เป็นกรณีที่มีการฟ้องคดีอาญา

- ถ้าคดีอาญาได้ฟ้องต่อศาลแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาดอายุความ ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมสะดุดหยุดลงตาม มาตรา 79 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา
- ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลยจนคดี เด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง ย่อมมีกำหนดอายุความในมาตรา 168 ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์

(ข) บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 448 วรรค 2

"แต่ถ้าเรียกหรือค่าเสียหายในมูลอัน เป็นความผิด มีโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนด อายุความทางอาญาที่ยาวกว่า ท่านให้เอาอายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ" ดังนั้นอายุความคดีแพ่ง ที่เกี่ยวเนื่องคดีอาชญาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงได้แก่ มาตรา 448 วรรค 2 ซึ่งให้น่าอายุความทางอาญาที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรคแรกดังกล่าวมาข้างต้นให้บังคับอายุความทางอาญาในทุกกรณีไม่ว่าจะสั้นกว่า หรือยาวกว่าคดีแพ่ง แต่จะถือว่า มาตรา 448 วรรค 2 ถูกยกเลิกไปโดย มาตรา 51 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ไม่ถนัดนัก จึงต้องแปลให้ทั้งสองมาตรากลมกลืนกัน คือ มาตรา 448 วรรค 2 เป็นเพียงวางหลักทั่วไปให้ถืออายุความทางอาญาที่ยาวกว่าเป็นหลักใน การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องคดีอาญา แต่ถ้าเป็นกรณีที่เข้าตาม มาตรา 51 วรรคหนึ่งวรรคใด ก็บังคับไปตามวรรคนั้น ๆ ถ้ากรณีไม่เข้าตาม มาตรา 51 ก็ต้องเป็นไปตาม มาตรา 448 วรรค 2 กรณีที่ไม่เข้าตาม มาตรา 51 ก็เช่นคดีที่มีการฟ้องทางอาญาไปแล้วแต่ศาลไม่มีคำพิพากษาไม่ว่า ใดลงโทษหรือยกฟ้อง เช่นศาลสั่งจำคุกเพราะจำเลยตาย เป็นต้น ¹

¹ คณิ่ง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 149-150.

2.3.3 การพิจารณา

การพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง¹ ถ้าการพิจารณาคดีแพ่งทำให้การพิจารณาคดีอาญา เน้นซ้ำหรือติดขัด ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาแลพิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระได้² และในการพิจารณาคดีแพ่ง ถ้าพยานหลักฐานที่น่าสืบในคดีอาญาไม่เพียงพอ ศาลอาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมอีกได้³

2.3.4 การพิพากษา

ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญา⁴ ถ้าคดีส่วนอาญาได้มีคำพิพากษาไปแล้ว ไม่ว่าจะลงโทษหรือยกฟ้อง และในการที่ศาลจะมีคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งว่าจำเลยจะมีความรับผิดชอบหรือไม่จำต้องอาศัยข้อเท็จจริงข้อใดข้อหนึ่ง และถ้าข้อเท็จจริงนั้นได้รับการวินิจฉัยในคดีส่วนอาญาแล้วคดีส่วนแพ่งจำต้องถือข้อเท็จจริงนั้น เป็นยุติคู่ความจะโต้แย้ง เป็นอย่างอื่นมิได้ข้อเท็จจริงในคดีส่วนอาญาไม่จำกัดแค่เฉพาะข้อเท็จจริงอันเป็นยุติในเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ หรือการกระทำของกลุ่มเท่านั้นแต่ยังรวมถึงข้อเท็จจริงในทางพิจารณาอันเป็นยุติแล้วด้วย แม้ว่าข้อเท็จจริงในเนื้อหาจะยังไม่ยุติก็ตาม⁵

¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40

² ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 41

³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 42 วรรค 2

⁴ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46

⁵ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 137.

คำพิพากษาคดีส่วนแห่งต้อง เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความ
รับผิดชอบของบุคคลในทางแห่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำผิดทางอาญา
หรือไม่¹ การที่คำพิพากษาคดีส่วนอาญาวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิด ไม่จำเป็นที่จำเลยจะพ้น
ความรับผิดชอบในทางแห่งเสมอไป

2.3.5 การคืนทรัพย์สิน

เมื่อมีการฟ้องคดีส่วนแห่ง² แล้วศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สินแต่ยังไม่ปรากฏ
ตัวเจ้าของ เมื่อใดปรากฏตัวเจ้าของแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ที่รักษาของนั้น คืนของให้แก่เจ้าของ แต่
ถ้ามีการโต้แย้งกัน ให้บุคคลที่อ้างว่าเป็นเจ้าของอันแท้จริงในทรัพย์สินนั้น ฟ้องเรียกร้องยังศาลที่มี
อำนาจชำระ

เมื่อไม่มีการฟ้องคดีส่วนแห่ง³ เมื่อศาลพิพากษาคดีส่วนอาญาศาลจะสั่งคืน
ทรัพย์สินของกลางแก่เจ้าของก็ได้

เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีส่วนแห่งแทนผู้เสียหาย⁴ และศาลมีคำสั่งให้คืน
ทรัพย์สินหรือให้ชดเชยค่าแก่ผู้เสียหายตาม มาตรา 43 และ 44 ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้น เป็นเจ้าหน้าที่
ตามคำพิพากษา ซึ่ง เมื่อศาลมีคำสั่งดังกล่าวแล้ว ผู้เสียหายมีฐานะ เป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามี
สิทธิที่จะบังคับตามคำพิพากษาได้ทันที โดยไม่ต้องไปฟ้องพิสูจน์สิทธิของตน เป็นคดีแห่งอีก เรื่องหนึ่ง
ต่างหาก แต่ถ้าศาลพิพากษายกฟ้องในส่วนแห่งด้วย ผู้เสียหายย่อมไม่ เป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

¹ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 วรรคแรก

² คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 48

³ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 49

⁴ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 50

2.3.6 ค่าธรรมเนียมนิยม

โดยหลักแล้วการฟ้องคดีอาญาไม่จำเป็นต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล¹ แต่ในกรณีที่มีคำขอในส่วนแบ่งไม่ว่าจะขอให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าทดแทน ในการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง เนื่องกับคดีอาญา ไม่ว่าจะขอคืนร่วมกับฟ้องคดีอาญาหรือจะฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง จำต้องเสียค่าธรรมเนียมดังเช่นคดีแพ่งทั่วไป² เว้นแต่กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ และมีคำเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินคืนร่วมกับฟ้องอาญา³ และรวมทั้งกรณีผู้เสียหายขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการในคดี เช่นว่านั้นด้วย⁴ แต่ในคดีดังกล่าวถ้าได้มีคำพิพากษา หรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินคืนแล้ว ยังจะต้องมีการบังคับคดีต่อไป ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคานั้นต้องเสียค่าธรรมเนียมเพื่อการบังคับคดีต่อไป⁵

2.3.7 ผลของการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

ก. ผลคดี ที่มีต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับในคดี

- สำหรับโจทก์
 - ได้รับความสะดวกในการดำเนินคดีไม่ต้องใช้สิทธิทางศาลถึง 2 ครั้ง ประหยัดค่าใช้จ่ายและไม่เสียเวลาในการดำเนินคดี
 - เนื่องจากผู้ที่ได้รับความเสียหายทางแพ่ง เนื่องมาจากการกระทำผิดอาญามีความหมายกว้างกว่าผู้เสียหายในคดีอาญา ดังนั้นผู้ที่สามารถเป็นโจทก์ได้นอกจาก

¹ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 252

² คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 254

³ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253 วรรคแรก

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1103-1104/2496

⁵ คู่มือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253 วรรค 2

เป็นตัวผู้ได้รับความเสียหายเองแล้ว ยังรวมถึงบุคคลอื่นผู้สืบสิทธิของบุคคลนั้น เช่น ทายาท หรือ ผู้จัดการมรดกด้วย เช่น เมื่อคำทาลายทรัพย์ของแดง การกระทำของคำเป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358 ซึ่งกระทำต่อแดง แดงจึงเป็นผู้เสียหายในทางอาญาในขณะที่เดียวกันการที่คำทาลายทรัพย์ของแดง เป็นการกระทำที่ได้แย้งสิทธิในทรัพย์สินของแดงตามกฎหมายแพ่ง แดงจึงอาจเสนอคดีของคนต่อศาลส่วนแพ่ง เรียกร้องให้คำชดเชยราคาทรัพย์สินนั้นให้แก่คนได้ด้วย สมมุติต่อไปว่าแดงได้ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานให้คำเป็นการทางอาญา พนักงานอัยการจึงได้ยื่นฟ้องคำฐานทำให้เสียทรัพย์ ก่อนที่แดงจะดำเนินการในทางแพ่ง แดงตาย ดังนั้นขาวบุตรของแดง หรือ เขียวผู้จัดการมรดกของแดง อาจดำเนินการในทางแพ่งได้ แม้ว่าขาวหรือ เขียวไม่ใช่ผู้เสียหายในทางอาญา¹ แต่กรณีนี้ขาวหรือ เขียวไม่ใช่ผู้เสียหายในทางอาญาน่าจะไม่สามารถเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้ เพราะความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3(3) ผู้ที่จะเป็นโจทก์ ที่จะฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ คือ บุคคลตามมาตรา 4, 5, 6 เท่านั้น

- ในกรณีที่คดีอาญาระงับเพราะเหตุใด ๆ ก็ตาม โจทก์ก็ยังมีสิทธิดำเนินคดีแพ่งต่อไปได้ในกรณีที่จำเลยตายโจทก์ก็อาจเรียกผู้จัดการมรดก ทายาทหรือผู้ปกครองทรัพย์มาเป็นผู้รับมรดกความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 42-44²

- ถ้าสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งของโจทก์มีเพียงการเรียกทรัพย์คืนจากจำเลย หรือขอให้จำเลยชดเชยราคาทรัพย์ที่โจทก์ต้องสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดโจทก์สามารถเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการได้ โดยได้รับประโยชน์ คือ ได้รับยกเว้นค่าค่าธรรมเนียมศาล³

¹ คณิง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 129-130.

² อนุวัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยหลักทั่วไปตลอดจนถึงการไต่สวนมูลฟ้อง มาตรา 1 ถึง มาตรา 171, หน้า 427.

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 253

- สำหรับจำเลย
 - ได้รับความสะดวกในการดำเนินคดี คือไม่ต้องไปศาลถึง 2 ศาล ประหยัดค่าใช้จ่ายและไม่เสียเวลาในการดำเนินคดี
- สำหรับศาล
 - สามารถพิจารณาพิพากษาคดีที่เกิดจากการกระทำอันเดียวกันให้เสร็จสิ้นเสียในคราวเดียวกันทั้งในทางแพ่งและทางอาญา
 - สามารถใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทน ให้เหมาะสมแก่ความหนักเบา ตามหลักที่โจทก์-จำเลย นำมาสืบแสดงต่อศาล
 - ช่วยลดจำนวนคดีที่จะขึ้นมาสู่ศาล
- สำหรับทนายความ
 - ตั้งรูปคดีได้ง่ายการให้คำแนะนำและตระเตรียมพยานหลักฐาน การสอบพยานบุคคล รวบรวมเอกสาร หรือตรวจสถานที่เกิดเหตุ สามารถทำให้เสร็จไปได้ในคราวเดียวกัน สะดวกในการสืบพยานในชั้นศาล สามารถดำเนินคดีแทนคู่ความได้รวดเร็ว

ข. ผลเสีย อันอาจเกิดขึ้นต่อผู้เกี่ยวข้องในคดี

- สำหรับโจทก์
 - แม้ว่าการที่ผู้ได้รับความเสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง โจทก์จะมีสิทธิฟ้องเรียกร้องบังคับตามสิทธิของตนได้ทุกกรณี เช่นเดียวกับคดีแพ่งธรรมดา เช่นสามารถเรียกให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่สูญหายไป เนื่องจากการกระทำผิด ฟ้องเรียกค่าเสียหายเช่นค่ารักษาพยาบาล ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ แต่การบังคับตามสิทธิดังกล่าวมานี้โจทก์ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 254

ส่วนคดีที่ผู้เสียหายเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ แม้จะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลตาม มาตรา 253 แต่ถ้ายังจะต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สิน หรือราคาจะต้องเสียค่าธรรมเนียม หรือถ้าโจทก์ร่วมอุทธรณ์ ขอให้บังคับตามคำขอท้ายฟ้องแต่ฝ่ายเดียวโดยพนักงานอัยการมิได้ร่วมอุทธรณ์ด้วยแล้วคำฟ้องอุทธรณ์ที่จำเลยคืน

หรือใช้ราคาทรัพย์สินจะต้องเสียค่าธรรมเนียม เช่นกัน เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 770/2499 คดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ มีคำร้องให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินมากับฟ้องด้วยนั้น เมื่อผู้เสียหายเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมด้วยและผู้เสียหายอุทธรณ์ขอให้บังคับตามคำขอท้ายฟ้องแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยอัยการมิได้ร่วมอุทธรณ์ด้วยแล้ว คำฟ้องอุทธรณ์ที่จำเลยคืน หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นแก่ผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียมอย่างคดีแพ่ง

- เนื่องจากในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาและถ้าปรากฏว่าพยานหลักฐานที่นำสืบมาแล้วในคดีอาญายังไม่เพียงพอแก่การวินิจฉัยคดีแพ่ง ศาลอาจเรียกพยานมาสืบได้ ทำให้โจทก์อาจไม่ได้รับความสะดวก รวดเร็วก็ได้ เพราะศาลสามารถใช้ดุลพินิจรอคดีแพ่งไว้เพื่อฟังผลในคดีอาญาได้ ถ้ารอแล้ว ปรากฏว่าในคดีอาญานั้นเอง มิได้วินิจฉัยบางประเด็นในคดีแพ่งไว้ชัดเจน ศาลต้องเรียกพยานมาสืบเพิ่มเติม ทำให้เสียเวลาและหากจะพิจารณาให้ละเอียดลงไปกว่านั้นจะเห็นว่าทบัญญัติเรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคดีอาญาดังกล่าวนี้ มีส่วนทำให้สิทธิในการดำเนินคดีของโจทก์ต้องเสียไป ถ้าโจทก์สืบพยานคดีอาญาไว้ดี คดีแพ่งอาจพลอยได้รับผลดีไปด้วย แต่ถ้าโจทก์บกพร่องคดีแพ่งจะพลอยเสียหายไปด้วย

- ในกรณีคดีส่วนแพ่งได้ทำการฟ้องและพิจารณาถึงศาลเดียวกันกับการพิจารณาคดีอาญา คงไม่มีปัญหามากนัก เพราะศาลได้ทำการพิจารณา ฟังพยานหลักฐานด้วยตนเองตลอดจึงสามารถใช้ดุลพินิจได้ เทียบธรรมเนียมแต่ถ้า เป็นกรณีที่คดีส่วนแพ่งแยกมาดำเนินการอย่างเอกเทศต่างศาลกัน ศาลจะพิจารณาจากสำนวนเท่านั้นทำให้โจทก์อาจได้รับความคุ้มครองต่างจากคดีแรก

- สำหรับจำเลย

- ในกรณีที่ศาลสั่งให้รอคดีแพ่งไว้เพื่อฟังผลในคดีอาญาแล้ว ปรากฏว่าข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้วินิจฉัยในคดีแพ่งนั้น ศาลในคดีอาญามิได้วินิจฉัยไว้พอเพียงศาลในคดีแพ่งต้อง เรียกพยานมาสืบ เพิ่มเติม เช่นนี้แล้ว แทนที่จำเลยจะได้รับความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคดีก็กลายเป็นล่าช้าได้

- หากจำเลยนำสืบในคดีแรกไว้บกพร่องจำเลยจะต้องรับผลเสีย

โจทก์ฟ้องจำเลย กิสระในการต่อสู้คดีของจำเลยอาจเสียไป

- ถ้าคดีส่วนแบ่งมิได้พิจารณาในศาลเดียวกับที่พิจารณาคดีอาชญา กล่าวคือ ในกรณีที่โจทก์แยกฟ้อง เป็นสองคดี หรือศาลสั่งให้แยกคดีส่วนแบ่งออก เนื่องจากทำให้การพิจารณาคดีอาชญาเป็นซ้ำคิดขัด การที่ให้ศาลซึ่งไม่ได้นั่งพิจารณาคดีด้วยตนเองต้องอาศัยเพียงข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากสำนวนที่ส่งมา อาจทำให้วินิจฉัยความรับผิดชอบทางแห่งของจำเลยได้ดีไม่เท่ากับที่พิจารณาในศาลเดียวกัน

- สำหรับศาล

- หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางแห่งมีข้อแตกต่างกับหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบในทางอาชญาอยู่หลายประการ ภาระการพิสูจน์ในคดีแห่งก็มีความแตกต่างกับภาระการพิสูจน์ในคดีอาชญา กฎเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานก็ต่างกัน ดั่งชั้นการที่ศาลเพียงศาลเดียวต้องทำหน้าที่พิจารณาและพิพากษาคดีทั้งสองเรื่องไปในคราวเดียวกันจึงเป็นภาระที่หนักและยุ่งยากกับศาล

- สำหรับทนายความ

- ในชั้นที่ต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบจะเป็นภาระที่หนักแก่ทนายความในอันที่จะต้องสืบให้ปรากฏทั้งข้อเท็จจริงที่ต้องใช้วินิจฉัยในส่วนแห่งและส่วนอาชญาในคราวเดียวกัน โดยไม่ให้พยานหลักฐานเหล่านั้นขัดกัน และไม่ให้ศาลเห็นว่าเป็นการนำสืบนอกประเด็น

- ถ้าโจทก์แยกฟ้องเป็นสองศาล ทนายจำเลยเป็นคนละคนกัน จะสืบพยานลำบากถ้าไม่มีการติดต่อร่วมมือกันดำเนินคดี

3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคดีแห่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญาในคดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์

การกระทำความผิดอาชญา อาจก่อให้เกิดหนี่อัน เป็นมูลฐานแห่งสิทธิเรียกร้องในทางแห่งแก่ผู้ต้องเสียหายในคดีอาชญาได้แม้จะไม่ใช่ผู้เสียหายตามความหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ก็อาจจะเรียกร้องทางแห่งเอากับผู้กระทำผิดได้ ถ้าการกระทำนั้นเข้าหลักเกณฑ์เป็นคดีแห่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญา ดั่งนั้นคดีแห่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญาจึงมีขอบเขตค่อนข้างกว้าง มิได้มีในหลายฐานความผิด เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย มาผู้อื่น ลักทรัพย์ ยักเอบ ใช้น้ำพิษ

ทำให้เสียทรัพย์ ความผิดเหล่านี้เป็นความผิดในตัวเอง(mala in se) และเป็นความผิดที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา แต่ถ้าเป็นกรณีความผิดที่ผิดเพราะมีกฎหมายบัญญัติห้าม (mala prohibita) อันเป็นกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะปกป้องคุ้มครองสาธารณชนส่วนรวม เช่นพระราชบัญญัติอาวุธปืน พระราชบัญญัติจรรยาบรรณ ความผิดเหล่านี้รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย การฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เว้นแต่การฝ่าฝืนกฎหมายนั้นจะก่อให้เกิดความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย เช่น ขับรถในขณะเมาสุราหรือประมาทนำหวิดเสียชีวิตเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ มาตรา 43 เป็นเหตุให้รถชนนายคำบาดเจ็บสาหัส ความผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 เฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณ มาตรา 43 รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย แต่ในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 และก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่นายคำสามารถฟ้องได้โดยถือว่านายคำได้รับความเสียหายโดยตรงจากความผิดฐานนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1411/2516)

คดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์จึงมีทั้งกรณีที่สามารถฟ้องเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา และที่ไม่ก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

3.1 ความรับผิดทางแพ่งในคดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดในเรื่องนี้ไว้สองประการ คือ ในส่วนที่ว่าด้วยความรับผิดเพื่อละเมิดในการกระทำของตนเอง ตามมาตรา 420 และในส่วนที่ว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะและทรัพย์สินคราย มาตรา 437

3.1.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

มาตรา 420 บัญญัติว่า "ผู้ใดจงใจหรือประมาท เลิน เล่อทำต่อบุคคลอื่นโดย

ผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทาละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน"

จากบทบัญญัติ มาตรา 420 นี้สามารถแยกหลักเกณฑ์ความรับผิดเพื่อละเมิดได้ดังนี้

(1) กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่น

ที่ว่า "ทำต่อบุคคลอื่น" ตามมาตรา 420 นี้มิได้หมายความแต่เพียงการกระทำในทางการเคลื่อนไหวอิริยาบถ (positive act) เท่านั้น ยังหมายถึงการงดเว้นไม่กระทำ (omission) ด้วย¹ แต่ต้องเป็นการงดเว้น หรือละเว้นไม่กระทำการที่มีหน้าที่ต้องทำหน้าที่นี้อาจเกิดจากกฎหมายก็ได้ หรือเกิดจากสัญญาหรือความสัมพันธ์ทางข้อเท็จจริงที่มีอยู่ระหว่างผู้งดเว้นกับผู้เสียหายก็ได้ หรือเป็นผลมาจากฐานะทางข้อเท็จจริงซึ่งผู้งดเว้นได้ก่อขึ้นก็ได้²

"จงใจ" หมายถึง รู้สำนึกถึงผลเสียหาย (damaging effect) ที่จะเกิดจากการกระทำของคน³ ฉะนั้นจึงไม่ต้องคำนึงถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้น ซึ่งอาจมากหรือน้อยกว่าที่คาดคิดไว้ก็ได้ โดยเหตุที่จงใจไม่ต้องคำนึงถึงผลเสียหายที่จะเกิดขึ้น จงใจจึงแตกต่าง

¹ Rossel, Mannel de Droit Federal Des Obligations t1, 5th ed. Lausan et Geneve Librairie Payot & Cie, 1920, p. 83.

² E.J. Cohn, Manual of German Law Vol 1, General Introduction to Civil Law, (London: The British Institute of International and Compavative Law, 1986), p. 156.

³ Ernest J. Schuster, Principles of German Civil Law, 1st ed. (Oxford: Clarendon Press, London and New York, 1907), p. 339.

กับเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 แม้การกระทำโดยเจตนาทางอาญานั้นจะเป็นการกระทำโดยจงใจทางแพ่งด้วยไปในตัว แต่ผู้กระทำโดยเจตนาขึ้นนอกจากจะต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำแล้ว ในขณะที่เดียวกันผู้กระทำ จะต้องประสงค์ต่อผล หรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำนั้นด้วย (มาตรา 59 วรรค 2 ประมวลกฎหมายอาญา) แต่จงใจไม่ได้มุ่งหมายต่อผลของการกระทำ¹

"ประมาท เลิน เล่อ" หมายถึงไม่จงใจแต่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะใช้ รวมถึงในลักษณะที่บุคคลผู้มีความระมัดระวังจะไม่กระทำด้วย ความระมัดระวังที่ว่านี้ต่างกับความระมัดระวังในความรับผิดชอบทางสัญญา ซึ่งกฎหมายวางระดับไว้โดยทั่วไปในระดับของวิญญูชน (คูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 323, 473, 553, 659 วรรค 2, 802) เว้นแต่บางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ใช้ความระมัดระวังยิ่งหรือหย่อนกว่านั้น (มาตรา 659 วรรค 1, วรรค 3) แต่ความรับผิดชอบละเมิดนั้นระดับความระมัดระวังที่จะสมมุติขึ้น เปรียบเทียบ เป็นมาตรฐาน เพื่อวินิจฉัยความรับผิดชอบของผู้กระทำ ความเสียหายนั้นแตกต่างกับความรับผิดชอบทางสัญญาโดยต้อง เปรียบ เทียบกับบุคคลที่มีความระมัดระวังตามปกติการณ์ และตามฐานะในสังคม เช่นเดียวกับผู้กระทำ ความเสียหาย ความระมัดระวังจึงอาจแตกต่างไปตามปกติการณ์แห่งตัวบุคคล ไม่แน่นอนคงที่เหมือนกรณีความรับผิดชอบทางสัญญา เช่นความระมัดระวังของผู้เยาว์อาจหย่อนกว่าความระมัดระวังของบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วก็ได้หรืออาจยิ่งกว่าบุคคลธรรมดา เช่นในกรณีที่ต้องใช้ฝีมือความชำนาญชำนาญบางอย่างก็ได้ บุคคลที่สมมุติขึ้น เป็นมาตรฐาน เปรียบ เทียบในความรับผิดชอบละเมิดนั้นคือบุคคลที่มีสภาพร่างกายอย่างเดียวกับผู้กระทำ ความเสียหายโดยคำนึงถึง เพศและวัยด้วยแต่มีสติปัญญา ความสามารถทางจิตใจ เป็นปกติ สำหรับบุคคลในสภาพทางร่างกาย เช่นนั้น บุคคลที่สมมุติต้องอยู่ในปกติการณ์ภายนอก เช่นเดียวกับผู้กระทำ ความเสียหายด้วยนอกจากนี้ต้องคำนึงถึงปกติการณ์แวดล้อม

¹ ไพจิตร ปุญญพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: ส่งทองการพิมพ์, 2525), หน้า 8.

ในขณะที่เกิดเหตุ ประกอบด้วย ¹

(2) โดยผิดกฎหมาย

ที่ว่า "โดยผิดกฎหมาย" นั้น ถ้ามีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง กรณีที่เห็นได้ชัด ก็คือกฎหมายอาชญาบัญญัติว่าการกระทำอันใด เป็นความผิดดังนี้ ก็ย่อมเป็นการกระทำผิดกฎหมายอย่างไม่มีปัญหา เช่น ประมวลกฎหมายอาชญามาตรา 295 บัญญัติว่า "ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 2 ปี..." แต่ความรับผิดฐานละเมิด ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าการกระทำอันใดถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย คำว่า "โดยผิดกฎหมาย" ตามมาตรา 420 มีความหมายกว้าง มีความหมายแต่เพียงว่า "มิชอบด้วยกฎหมาย" (UNLAWFULLY) ดังเช่นที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 421 เท่านั้น ฉบับร่างภาษาอังกฤษของ มาตรา 420 นี้ก็ใช้คำว่า ตรงกับคำว่า "โดยมิชอบด้วยกฎหมาย" ในมาตรา 421 กล่าวโดยสรุปถ้าได้กระทำโดยไม่มีสิทธิหรือข้อแก้ตัว ความกฎหมายให้ทำได้แล้วก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยผิดกฎหมาย ²

หลักเกณฑ์ใน มาตรา 420 ที่ว่ามีการกระทำโดยผิดกฎหมายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ มีข้อสันนิษฐานตาม มาตรา 422 คือ "ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใดอันที่มีประสงค์เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้น เป็นผู้ผิด"

กฎหมายดังกล่าวนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง เทศบัญญัติ เป็นต้น มิใช่ระเบียบข้อบังคับของกระทรวง ทบวง กรม

¹ ไพจิตร ปุณณพันธ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 2: หนี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2528), หน้า 165-166.

² ไพจิตร ปุณณพันธ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 167-168.

หรือ มติคณะรัฐมนตรี อนึ่ง กฎหมายที่มีการฝ่าฝืนนั้นจะต้องมีที่ประสงค้จะป้องกันความเสียหายแก่บุคคลอื่น เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2477 ¹ มาตรา 23 เป็นบทบัญญัติเพื่อป้องกันอันตรายที่เกิดแก่บุคคลอื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1466/2517)

ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2477 มาตรา 9 บัญญัติให้รถเดินทางด้านซ้ายของทาง ถ้าหากเดินทางขวาย่อมเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค้เพื่อปกป้องบุคคลอื่น ๆ เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากแนวฎีกาคต่อไปนี้ ²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1169-1170/2509 การที่รถยนต์จำเลยแล่นเข้าไปชนรถยนต์โจทก์ทางด้านขวาของถนน เบื้องต้นศาลสันนิษฐานตามกฎหมายว่ารถยนต์จำเลยเป็นผู้ผิด จำเลยมีหน้าที่ต้องนำสืบหักล้างว่าจำเลยไม่ใช่เป็นผู้ผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1085/2510 ชนรถด้วยความเร็วสูง โดยขับผิดทาง เป็นการประมาทเลินเล่อ

อนึ่ง ข้อสันนิษฐานความผิดตามมาตรานี้ ไม่ใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด อาจสืบหักล้างได้ว่าความจริงไม่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย หรือไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อ จะเห็นได้จากข้อวินิจฉัยศาลฎีกาที่ 1169-1170/2509 ดังกล่าวข้างต้น แต่จะสืบเป็นอย่างอื่นไปย่อมไม่ทำให้พ้นผิด ³

(3) ให้เขาเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพทรัพย์สินหรือสิทธิ

¹ ปัจจุบันใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522

² ไพจิตร ปุณณพันธ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 2: หนี สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 173.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 174.

ความเสียหายในมูลละเมิดนั้นจะต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอนและไม่จำกัด เฉพาะผลที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน แต่รวมถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นที่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นด้วย

ความเสียหายนั้นต้องเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ทำละเมิด ความหลักที่เรียกว่าความสัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผลหรือระหว่างความผิดกับความเสียหาย ไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนที่จะปรับแก้กรณีต่าง ๆ ได้ทั่วไปทุกกรณี เพราะอะไรเป็นเหตุของอะไรนั้น เป็นปัญหาทางธรรมชาติหรือข้อเท็จจริงไม่ใช่ข้อกฎหมาย มาตรา 420 มิได้บัญญัติว่าจะต้องรับผิดชอบอย่างใด แต่ผลบางอย่าง อันสืบเนื่องมาจากการกระทำของผู้ทำละเมิดนั้น อาจอยู่นอกขอบเขตที่เขาควรจะต้องรับผิดชอบ เพราะเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งอาจเป็นผลมาจากเหตุหลายอย่างหลายประการ จึงเป็นการแน่ชัดว่าจะให้ผู้กระทำละเมิดรับผิดชอบผลทั้งหมดไม่ได้ ศาลและนักนิติศาสตร์เยอรมันได้วางทฤษฎีในเรื่องนี้ไว้ ทฤษฎีที่ถือว่าสำคัญมีอยู่ 2 ทฤษฎี คือ ¹

- ทฤษฎีความเท่ากันแห่งเหตุหรือทฤษฎีเงื่อนโซ่ (Theorie de L'equivalence des causes ou des conditions) ถือว่าหากปรากฏว่าไม่มีการกระทำดังที่ถูกลกล่าวหาแล้ว ผลจะไม่เกิดขึ้นเช่นนั้น จะไม่มีความเสียหายดังที่กล่าวอ้าง ผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลที่เกิดจากการกระทำที่ถูกลกล่าวหา ผลอันใดอันหนึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากเหตุหลายประการ ถ้าเหตุอันหนึ่งคือการกระทำของผู้ถูกลกล่าวหาแล้ว ผู้นั้นก็จะต้องรับผิดชอบโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่ายังมีเหตุอื่นที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย ถือว่าเหตุทุกเหตุมีน้ำหนักเท่ากันจะถือว่าเป็นเหตุบางประการเท่านั้นที่ก่อให้เกิดผลนั้นขึ้น หากได้ไม่ เพราะถ้าไม่มีเหตุทุก ๆ ประการเหล่านั้นรวมเข้าด้วยกันแล้วผลก็ย่อมไม่เกิดขึ้น

¹ ศาสตราจารย์ ดร. ประกอบ หุตะสิงห์, หมายเหตุท้ายคำพิพากษายกที่ 131/2496, หนังสือคำพิพากษายกปีพุทธศักราช 2496 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา หน้า 158-160.

- ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Theorie de La causalite adequate) ถือว่าในบรรดาเหตุทั้งหลายที่ก่อให้เกิดผลขึ้นนั้น ในแง่ความรับผิดชอบของผู้กระทำการใด ๆ แล้ว เฉพาะแต่เหตุที่ตามปกติย่อมก่อให้เกิดผล เช่นว่านั่นที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ

ทฤษฎีทั้งสองนี้ต่างก็มีข้อดีและข้อเสียอยู่ด้วยกัน ทฤษฎีเงื่อนไขที่ถือหลักว่าถ้าไม่มีการกระทำแล้ว ความเสียหายก็ย่อมไม่เกิด ผู้ขึ้นจึงต้องรับผิดชอบ มีข้อดีที่เป็นหลักตรงกับความจริงตามธรรมชาติ แต่ก็ยังมีข้อเสีย เพราะทำให้ผู้กระทำละเมิดต้องรับผิดชอบโดยไม่มีขอบเขตตลอดจนถึงความเสียหายที่ไม่มีใครคาดหมายได้ก็ต้องรับผิดชอบ ส่วนทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสมที่ถือว่าผลที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบต้องเป็นผลที่ตามปกติควรจะเกิดจากการกระทำของผู้กระทำที่มีข้อดีตรงที่ตรงกับหลักวินัยความผิด หรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำ ซึ่งต้องวินิจฉัยตามพฤติการณ์ ที่บุคคลในฐานะ เช่นนั้นควรจะต้องทราบแต่มีข้อเสียที่จำกัดผลที่ผู้กระทำต้องรับผิดชอบแคบอยู่ในขอบเขตที่ผู้กระทำควรจะได้คาดเห็น เท่านั้น จึงขัดกับความ เป็นจริงที่อาจมีความเสียหายที่เป็นผลโดยตรงจากการกระทำของผู้กระทำแท้ ๆ แต่ผู้กระทำละเมิดกลับไม่ต้องรับผิดชอบ

เป็นที่เห็นได้ว่า ถ้าผลนั้น ผู้กระทำละเมิดตั้งใจจะก่อให้เกิดแก่ผู้เสียหาย ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบ ไม่ว่าผลจะเป็นเช่นไร ¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยถึงผลที่ต้องรับผิดชอบต่าง ๆ เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1432/2494 จำเลยขับรถยนต์โดยประมาทชนกับรถยนต์ของโจทก์ รถของโจทก์ไปกระแทกกับเสาไฟฟ้าได้รับความเสียหายดังนั้นการที่รถของโจทก์ไปกระแทกกับเสาไฟฟ้า เป็นผลโดยตรงจากกำลังแรงดันของการที่ถูกรถของจำเลยชน มิใช่รถของโจทก์ไปชนเอง จำเลยต้องรับผิดชอบ

¹ โฟจอร์ ปุณณพันธ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 2: หนี้ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 180-181.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1576/2506 จำเลยชั้นรทยนต์ประมาท เลิน เล่อ
 ชนผู้ตาย เป็นเหตุให้หน้าทิก้า แวนตาที่ติดตัวของผู้ตายนั้นต้องสูญหายจำเลยต้องชดเชยให้
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2518 ลูกจ้างของจำเลย ชั้นรทยนต์โจทก์
 ยางที่โจทก์รับจ้างบรรทุกมาในรถถูกคนร้ายลักไป เป็นผลโดยตรงจำเลยต้องรับผิดชอบ

สรุปแล้วความกฎหมายไทย มีความเห็นว่าควรรักษาสิทธิความเท่ากัน
 แห่งเหตุหรือทฤษฎี เจื่อนไขบังคับแต่ศาลอาจให้จำเลยรับผิดชอบทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนหรือยกเว้น
 ความรับผิดชอบ เสียเลยก็ได้ ¹

3.1.2 หลักเกณฑ์ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437

มาตรา 437 บัญญัติว่า "บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะ
 อย่างไม่ดี ๆ อันเกิดด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบ เพื่อการเสียหายอันเกิดแต่
 ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของ
 ผู้เสียหายนั่นเอง"

(1) ความรับผิดชอบตามหลักเกณฑ์ใน มาตรา 437 จะต้องได้ความว่าผู้ขึ้น
 ต้องไม่มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

ศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ได้อธิบายแยกความแตกต่างระหว่าง
 มาตรา 437 นี้ กับ มาตรา 420 ว่า ²

¹ ไพจิตร ปุญญพันธ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 2: หนี้ สาขาวิชานิติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 182.

² ไพจิตร ปุญญพันธ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 261.

"มาตรา 437 นี้เป็นบทบัญญัติว่าด้วยความรับผิดของผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลในความเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น ในเรื่องนี้มักมีความเข้าใจกันโดยทั่วไป (อันจะเห็นได้จากทางปฏิบัติ) ว่า เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันครายโดยมี มาตรา 420 เป็นแม่บท ส่วน มาตรา 437 เป็นบทขยายหรือรายละเอียดเท่านั้นเองเดียวกับบทบัญญัติ มาตรา 421, 422, 423 ซึ่งหมายความว่าผู้ต้องรับผิดจะต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตาม มาตรา 420 ด้วย

ความบทบัญญัติ มาตรา 437 ก็แสดงให้เห็นชัดเจนแล้วว่า เป็นความรับผิดของบุคคลในความเสียหายอันเกิดจากยานพาหนะที่ตนครอบครองหรือควบคุมดูแล เพียงมีข้อเท็จจริงต้องด้วยบทบัญญัตินี้ บุคคลตามที่บัญญัติไว้จำเป็นต้องรับผิดแล้ว ตาม มาตรา 437 ไม่มีข้อความเลยว่าคุณต้องรับผิดจะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือแม้หากจะมีการกระทำคือการช้ยานพาหนะอันเป็นการกระทำ ก็หาใช่จะต้องมีจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่

ความรับผิดตาม มาตรา 437 เป็นความรับผิดที่แตกต่างกับความรับผิดตาม มาตรา 420 กล่าวคือ มาตรา 420 เป็นความรับผิดของบุคคล ในการกระทำละเมิดของตนเองอันจะต้องมีจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งอาจใช้วัตถุสิ่งของ ตลอดจนยานพาหนะและทรัพย์สินอันครายนั้นเองเป็นเครื่องมือในการกระทำก็ได้ ส่วนความรับผิดตาม มาตรา 437 ผู้ต้องรับผิดจะต้องไม่มีจงใจหรือประมาทเลินเล่อดังกล่าวมาแล้วเป็นข้อที่แตกต่างกันอยู่ นอกจากนี้ยังมีข้อแตกต่างกันอย่างอื่น ๆ อีกซึ่งตาม มาตรา 420 ไม่จำกัดว่าผู้กระทำละเมิดต้องเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแล จะเป็นบุคคลใดก็ได้ ส่วนตาม มาตรา 437 วรรคแรก ต้องเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลตาม มาตรา 420 ไม่มีข้อยกเว้นให้พ้นจากความรับผิด เพราะจะมีดังนั้นไม่ได้อยู่ในตัว เนื่องจากมีการกระทำของบุคคลโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเสียแล้ว ก็ย่อมอ้างเหตุสุควิสัยหรือความผิดของผู้เสียหายไม่ได้อยู่ในตัว ส่วนตาม มาตรา 437 มีข้อยกเว้นให้พ้นจากความรับผิด

บุคคลอาจกระทำละเมิด โดยใช้ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอันครายเป็นเครื่องมือในการกระทำได้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อซึ่งเป็นความรับผิดที่จะปรับได้ตาม มาตรา 420 หรือไม่ 437 กรณีที่เกิดอยู่บ่อย ๆ ก็คือขับรถชนคนโดยประมาทเลินเล่อ หรือขับรถชนรถผู้อื่นโดยประมาทเลินเล่อ หรือโดยประมาทเลินเล่อขับรถด้วยความเร็ว เป็นเหตุทำให้รถคว่ำมีคนตายหรือบาดเจ็บ เป็นต้น โจทก์ผู้ทำ

ละเมิดไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่ครอบครอง หรือควบคุมดูแลยานพาหนะนั้น หรือครอบครองทรัพย์สินอันครานั้น อาจเป็นการกระทำของบุคคลอื่นก็ได้

ตัวอย่างเช่น ก ขับรถรับจ้างสองแถวเห็น ข ผู้โดยสารเอาแขนยื่นออกไปนอกรถ นึกหมั่นไส้จึงแกล้งขับรถเฉียดกับคันอื่น ข ได้รับบาดเจ็บ เป็นการกระทำโดยจงใจของ ก แต่ถ้า ก ไม่จงใจ แต่ไม่ใช้ความระมัดระวังตามที่ควรจะใช้ได้ ขับรถเฉียดกับรถคันอื่น ข ได้รับบาดเจ็บ ก็เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของ ก ส่วนจะถือว่าเป็นความผิดของ ข อยู่ด้วย จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกันเพียงใดเป็นเรื่องที่ปรับได้ตามมาตรา 442 และถ้าปรากฏว่าการที่ ข เอาแขนยื่นออกไปนอกตัวรถ ค คนโดยสารที่นั่งอยู่ข้างหน้าด้วยกันกับ ก เห็นเข้าเกิดหมั่นไส้ ข ขณะที่ ก ไม่ทันระวังตัว ค เข้าจับพวงมาลัยรถที่ ก จับอยู่ทำให้รถหันเหไปถูกรถคันที่ขับสวนมา ข จึงได้รับบาดเจ็บ ดังนี้เป็นการกระทำของ ค โดยจงใจ ไม่ใช่การกระทำของ ก เลย ก ไม่ได้ร่วมกระทำละเมิดด้วย แม้ ก จะเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะนั้น ก็ไม่ต้องรับผิดชอบตาม มาตรา 437 วรรคแรก

(2) ลักษณะยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล

ยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล เช่น รถยนต์ รถไฟ เรือยนต์ เครื่องบิน

(3) ลักษณะความเสียหาย

ที่ว่าความเสียหายเกิดแต่ยานพาหนะนั้นหมายถึงความเสียหายที่เกิดแต่ยานพาหนะที่เดินอยู่ไม่ว่าจะเกิดแก่ตัวบุคคลหรือสิ่งของตามนัยที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล มิใช่เกิดจากยานพาหนะที่หยุดอยู่กับที่ แม้เครื่องยนต์จะติดอยู่แล้วถูกผลึกหรือใช้ยานพาหนะอื่นหรือวัตถุอื่นดันพาหนะนั้นไปโดน เข้า เองก็ถือว่าเป็นความเสียหายที่เกิดแต่ยานพาหนะที่เดินอยู่ ที่ว่ามานี้รวมถึงรถที่พ่วงอยู่กับยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลด้วย

มักเข้าใจกันว่า เมื่อความเสียหายเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล เป็นเรื่องยานพาหนะชนหรือทับผู้เสียหายหรือสิ่งของซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็น เสมอไป เช่นขณะที่รถกำลังวิ่งอยู่ กระจาก

ล่องในรถเกิดหลุดหรือสิ่งของต่าง ๆ ตกหล่นจากยานพาหนะ ไม่ว่าจะหล่นในรถหรือนอกรถหรือ แดกเสียหาย เนื่องจากแรงสั่นสะเทือนหรือขณะที่รถวิ่งอยู่ แม้ผู้ขับจะใช้ความระมัดระวังในการขับขี่ สักเพียงใด หรือไม้เลื่อนหลุดตกจากรถบรรทุกสูง หรือเสาหลุดตกจากรถพ่วง เกิดความเสียหาย แก่บุคคลอื่น หรือทุ่งชนเสาไฟฟ้าหรือร้านค้าข้างถนน ก็เป็นความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะ เหมือนกัน ที่ว่ามานี้มักเป็นเหตุที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ แม้ผู้ขับจะใช้ความระมัดระวัง ก็ต้องรับผิดชอบ มาตรการ 437 นี้¹

ตัวอย่างเช่น ก ขับรถรับจ้างสองแถว ข ผู้โดยสารเอาแขนยื่นออกไปนอก รถ แต่คนขับรถรับจ้างไม่เห็น จึงได้ขับรถเฉียดกับรถคันอื่น ข ได้รับบาดเจ็บ ไม่เป็นการ กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของ ก ก ไม่ต้องรับผิดชอบ มาตรการ 420 แม้กระนั้น ก ก็ ต้องรับผิดชอบ มาตรการ 437

พึงสังเกตุว่าความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะอันเดิน ด้วยกำลังเครื่องจักรกล กฎหมายมิได้บัญญัติว่ายานพาหนะนั้นจะต้องชำระค จะนั้นไม่ว่ายานพาหนะ นั้นจะชำระคบทพร้อมหรือไม่ก็ยังคงต้องรับผิดชอบ จะเห็นได้จากคำพิพากษากฎีกาค่าต่อไปนี้

คำพิพากษากฎีกาที่ 663/2518 รถจี๊ปที่จำเลยขับแล่นสวนทางกับ รถยนต์คันที่ อ ขับ ซึ่งมีไฟทกหนึ่งมาข้างหน้าด้วย ฝากระโปรงครอบหน้ารถหลุดไปปะทะกระจกหน้า รถคันที่ไฟทกหนึ่งแตกทะลุไปถูกหน้าไฟทกที่บาดเจ็บสาหัส เพราะสปริงขอ เกาะฝากระโปรงอ่อนและ เบ้าที่รองรับโคนของรังสีก ทำให้เบ้าหลวม เนื่องจากใช้มานาน จึงเกิดความเสื่อมสภาพ จำเลย ขับรถ 50-60 กิโลเมตรต่อชั่วโมงบนพื้นลาดยางที่ไม่เรียบและมีลมพัดแรงจึงเกิดความสั่นสะเทือน อย่างแรง ทำให้ขอรังสีหลุดออก ลมเข้าไปในฝากระโปรงหน้ารถ เมื่อถูกลมพัดแรง ๆ จึงหลุดออก เป็นหน้าที่ของจำเลยต้องระมัดระวังตรวจตราให้อยู่ในสภาพดีเสียก่อนนำไปใช้ ไม่ใช่เหตุสุดวิสัย เพราะไม่ใช่กระโปรงหน้ารถอยู่ในสภาพแข็งแรงเรียบร้อย ตามสภาพแล้วเกิดภัยนอกอำนาจซึ่งไม่ อาจรู้และป้องกันได้

¹ ไพจิตร บุญพันธ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายแพ่ง 2: นี้ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 265.

คำพิพากษาฎีกาที่ 3081/2523 ผู้ที่นำยานพาหนะอัน เดินด้วยกำลัง เครื่องจักรกลมาใช้ในทางมีหน้าที่ต้องตรวจตรารักษา เปลี่ยนแก๊สให้ เครื่องจักรกลอยู่ในสภาพที่มั่นคง แข็งแรงใช้การได้โดยปลอดภัยเสมอ จำเลยไม่มีพยานแสดงว่า เหตุที่ เรียกว่า เบรคแตกไม่มีใครจะ อาจป้องกันได้ แม้จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรแล้ว จึงอ้าง เป็น เหตุสุดวิสัยไม่ได้

(4) บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบ

ได้แก่ผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะบุคคลอื่นนอกจากนี้ ไม่ ต้องรับผิดชอบ เช่น เจ้าของนอกจาก เจ้าของนั้น เป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2850/2523) ผู้ที่นำไปในยานพาหนะด้วย หรือผู้ที่ให้ความรู้ คำแนะนำในการตรวจสอบ เครื่องกล หรือ เกิดความเสียหายจากยานพาหนะหรือ เครื่องจักรกล ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำว่า "ผู้ครอบครอง" หมายถึง ผู้มีสิทธิครอบครอง ตามที่บัญญัติไว้ ใน มาตรา 1367 ได้แก่บุคคลที่ได้ยึดถือโดยมีเจตนายึดถือเพื่อคน คนร้ายที่ลักขโมยยานพาหนะก็มี สิทธิครอบครอง คนร้ายจึงต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

เมื่อ เป็นผู้ครอบครองแล้ว แม้ผู้ครอบครองจะทำธุระอย่างอื่นใน ยานพาหนะ หรือคัมสุราจน เมาหรือบอนหลับไป (เพราะมีผู้ควบคุมอยู่) ก็ยังต้องรับผิดชอบตามมาตรานี้ ส่วนผู้ควบคุมดูแลยานพาหนะนั้น ไม่ใช่ผู้ครอบครองผู้ควบคุมอาจ เป็น เพียงผู้ยึดถือยานพาหนะเท่านั้นก็ได้ ถ้าอยู่ในฐานะที่สามารถควบคุมบังคับกำลัง เครื่องจักรกลของ ยานพาหนะก็อยู่ในความหมายของมาตรานี้ เช่น คนขับรถ

ผู้ครอบครองและผู้ควบคุมอาจมีได้ทั้งสองคนในขณะ เดียวกันหรืออาจ เป็นบุคคลคนเดียวก็ได้ แต่ผู้ที่ขอโดยสารหรือนั่งไปด้วยไม่ใช่ผู้ครอบครองหรือควบคุมจึงไม่อาจ รับผิดชอบ ตาม มาตรา 437 นี้ ¹

¹ โทจิตร บุญพันธ์ุ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 268.

โดยเหตุที่ความรับผิดชอบ มาตรา 437 เป็นความรับผิดชอบที่ไม่ต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ กฎหมายจึงได้บัญญัติข้อยกเว้นสองกรณี คือหากผู้ต้องรับผิดชอบพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหาย เหตุอื่น ๆ ไม่ทำให้พ้นจากความรับผิด เช่นจะอ้างว่าขับรถถนนขรุขระหรือเวลาพลบค่ำแล้วฝนตกถนนลื่นทำให้ขับรถลื่นมากดังนั้นไม่เป็นข้อแก้ตัว

การขับรถด้วยความเร็วสูง ไม่ใช่เหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2668/2524)

ไม่ระวังตรวจดูห้ามล้อตามควร ห้ามล้อแตก ไม่เป็นเหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2331/2520)

ถือคันส่งพวงมาลัยหลุด รถจึงคว่ำ เป็นหน้าที่ของผู้ควบคุมรถจะต้องตรวจตราดูแลให้เรียบร้อยไม่เป็นเหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาฎีกาที่ 634/2501)

รถยนต์บรรทุกขยับออกมาข้างรถ และเปิดไฟสูงรถที่สวนมาเห็นได้ ต่อเมื่อเข้าใกล้จนหลบไม่ทัน รถที่สวนมาอ้างได้ว่าชนขงที่บรรทุกมา เพราะเหตุสุดวิสัยอันเกิดจากบุคคลภายนอก (คำพิพากษาฎีกาที่ 825/2508)

รถของโจทก์ขับอยู่ในทาง มีรถคันหนึ่งขับเสียดกันมากินทางเข้ามาในทางรถของจำเลยที่แล่นสวนมา จำเลยหลบไปทางขวาเพราะไม่เห็นแสงไฟรถของโจทก์ที่ถูกรถคันหน้าบัง จึงชนรถโจทก์เป็นเหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาฎีกาที่ 326/2522)

ผู้ขับรถตำรวจเปิดสัญญาณไฟกระพริบและไซเรน มีหน้าที่ระวังตามพฤติการณ์ เค็กร่วงออกจากท้ายรถที่สวนมาโดยกระชั้นชิดหยุดไม่ทัน จึงหักหลบไปชนอีกคนหนึ่งตามเป็นเหตุสุดวิสัย (คำพิพากษาฎีกาที่ 619/2510)

จากหลักกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และ 437 ที่กล่าวมาแล้วนี้ จึงสรุปได้ว่าความรับผิดทางแพ่งในคดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์นั้น แบ่งเป็น 2 กรณี คือ

(1) ถ้าเป็นกรณีที่ บุคคลผู้ครอบครองหรือควบคุมรถยนต์หรือพาหนะอื่นที่หนึ่งมาด้วย กระทำละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ โดยการใช้อัตโนมัติทั้งเป็นยานพาหนะ

อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลแล้ว เป็นเรื่องที่บุคคลผู้นั้นต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตนเอง ความหลักกฎหมาย มาตรา 420 เช่นขับรถชนคนโดยประมาท เลิน เล่อ

(2) ถ้าเป็นกรณีที่ บุคคลผู้ครอบครองหรือควบคุมรถยนต์ ไม่ได้มีการกระทำโดยจงใจหรือประมาท เลิน เล่อ เช่น ขณะครอบครองยานพาหนะ ผู้ครอบครองนอนหลับไป (เพราะมีผู้ควบคุมอยู่) หรือ เป็นกรณีที่มีการกระทำคือการขับรถนั้นแต่ก็ต้องไม่มีจงใจหรือประมาท เลิน เล่อ เพียงแต่มีข้อเท็จจริงต้องความบัพยัติ มาตรา 437 แล้ว บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะนั้น เว้นแต่ความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเพราะความผิดของผู้เสียหายนั้นเอง

3.1.3 ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเป็นการกระทำละเมิด ตาม มาตรา 420 หรือ เป็นเรื่องที่บุคคลต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะตาม มาตรา 437 วรรคแรกแล้ว ผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนต่อผู้ถูกกระทำละเมิดตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 438

มาตรา 438 "ค่าสินไหมทดแทน จะพึงใช้โดยสถานใดเพียงใดนั้นให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้นได้แก่การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้นรวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อ ความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อกำขึ้นนั้นด้วย"

ในกรณีที่ ค่าสินไหมทดแทนต้องชดใช้กันเป็นเงิน ก็ต้องเป็นหนี้เงินซึ่งย่อม ต้องคิดดอกเบี้ยกันในระหว่างผิดนัดร้อยละ 7.5 ต่อปี (มาตรา 224) และในกรณีหนี้อันเกิดจาก มูลละเมิดถือว่าลูกหนี้ผิดนัดมาแต่เวลาที่ทำการละเมิด (มาตรา 206) หนี้เงินที่ว่านี้ไม่จำกัดว่าจะ เป็นหนี้เงินที่เป็นค่าเสียหายในความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน อาจเป็นค่าปลงศพ ค่า รักษาพยาบาล ค่าที่ต้องขาดประโยชน์ทำมาหาได้ เพราะไม่สามารถประกอบการงาน ค่าขาดไว้ อุปการะตามกฎหมาย (มาตรา 443) ตลอดจนค่าเสียหายเพื่อการที่เสียหายสามารถในการ ประกอบการงานในเวลาปัจจุบันและในอนาคต (มาตรา 444) ฯลฯ ก็ตาม ถ้าหากเป็นหนี้เงินที่ จะต้องให้ใช้ให้ทันที ก็จะมีดอกเบี้ยต่อไปอีกต่อไป

3.2 ความรับผิดทางอาญาในกรณีความผิดที่เกิดจากรถยนต์

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าลักษณะของความผิดตามกฎหมายอาญาที่เกิดจากรถยนต์ อาจแยกพิจารณาได้ 2 ประการ คือ กรณีที่เป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) ซึ่งได้แก่ ความผิดฐานต่าง ๆ ตามที่ประมวลกฎหมายอาญำบัญญัติ กับ อีกประการหนึ่ง คือความผิดเพราะมีกฎหมายห้าม (mala prohibita) ได้แก่ ความผิดตามพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติอาวุธปืน พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคารฯ พระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ เป็นต้น สำหรับคดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์จะมีพื้นฐานมาจากการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ ซึ่งเป็นความผิด mala prohibita รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย และถ้าการฝ่าฝืนดังกล่าวก่อให้เกิดการบาดเจ็บ สูญเสียชีวิตหรือทรัพย์สินต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด กรณีก็จะเป็ความผิดเกี่ยวกับชีวิตหรือร่างกาย หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็น mala in se อีกด้วย

อนึ่ง บุคคลจะต้องรับผิดชอบทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนาเว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา (มาตรา 59 วรรคแรก)

3.2.1 หลักเกณฑ์ความรับผิดตามพระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522¹

¹ ก่อนหน้าประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เคยใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2477, พระราชบัญญัติจราจรทางบกแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2478, พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2481, พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2508, ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 59 ลงวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2515 สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 นี้ คือเนื่องจากการคมนาคมและขนส่งทางบกได้เจริญก้าวหน้าขยายตัวไปทั้งประเทศและเชื่อมโยงไปยังประเทศใกล้เคียงและจำนวนยานพาหนะในท้องถนนและถนนหลวงได้ทวีจำนวนขึ้นเป็นลำดับ ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการจราจรทางถนนและพิธีสารว่าด้วยเครื่องหมายและสัญญาณตามถนนสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกซึ่งได้ใช้บังคับมากกว่า 40 ปี ให้เหมาะสมกับสภาพการจราจรและจำนวนยานพาหนะที่เพิ่มขึ้น และเพื่อความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรบ้น เป็นคดีอาญาแผ่นดินลักษณะแห่งความผิด เป็นการฝ่าฝืนข้อกำหนดข้อห้ามที่บัญญัติไว้ให้ผู้ขับรถ, ผู้ใช้ถนนกระทำ หรือละเว้นไม่กระทำ เช่น การที่จะนำรถมาขึ้นทางได้ต้องมีสภาพเช่นไร การบรรทุก การขับขี การปฏิบัติตามกฎหรือสัญญา หรือเครื่องหมายจราจร เป็นเช่นไร ในกรณีมีอุบัติเหตุบนทางจะต้องปฏิบัติ เช่นไร ดังนั้นการกระทำ ผิดตามกฎหมายจราจรจึง เป็นการกระทำต่อสาธารณชนทั่วไปไม่มี เอกชนใดได้รับความเสียหาย เป็นการเฉพาะตัว เช่นขับรถในขณะที่เมาสุราหรือของเมาอย่างอื่นหรือขับรถโดยประมาทนำพหาคเสียหาย อันอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน อันเป็นความผิดตาม มาตรา 43, 157 เป็นเรื่องที่ สาธารณชนทั่วไปอาจได้รับอันตราย หรือความเสียหายจากการขับรถในลักษณะ เช่นนี้ ผู้เสียหายจึง เป็นแผ่นดิน เอกชนผู้ได้รับความเสียหายไม่มีอำนาจฟ้องหรือขอ เข้าร่วมเป็นโจทก์กับอัยการได้¹

อย่างไรก็ดี ถ้าการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ เช่น ขับรถโดย ประมาท เป็นเหตุให้ชนคนอื่นตายหรือทำให้ทรัพย์สินของเขาเสียหาย ถือเป็นเรื่องความเสียหายที่ เกิดขึ้นและต่อ เนื่องจากการกระทำผิดกฎจราจร กล่าวคือความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก เกิดขึ้นแล้ว โดยการขับรถประมาทแล้วมีผลสืบเนื่องไปก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น ผู้ที่ได้รับอันตราย

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1141/2531 อัยการโจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำผิดขอให้ลงโทษ ฐานขับขีรถยนต์โดยประมาทตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43(4), 78, 157, 160 ระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นผู้ร้องขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม อ้างว่าเป็นเจ้าของรถยนต์ ที่ถูกชนเสียหายในคดีนี้ ในประเด็นผู้เสียหาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "แม้ว่าผู้ร้องจะเป็นเจ้าของรถ ที่เสียหาย เพราะถูกจำเลยขับชน แต่ผู้ร้องก็มีชื่อผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดของ จำเลยตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกที่โจทก์ฟ้องอัน เป็นความผิด เกี่ยวกับรัฐผู้ร้องจึงมิใช่ผู้เสียหาย ที่จะมิสิทธิ เข้าร่วม เป็นโจทก์กับอัยการ"

คำพิพากษาฎีกาที่ 202/2510, 94-95/2512 คดีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจร ทางบกบ้น เอกชนผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดฐานนี้โดยตรงจึงไม่ใช่อุเสียหาย ที่จะฟ้องคดีความผิดจากกฎหมายจราจรได้

หรือ ความเสียหายจากการทำผิดกฎหมายจราจร กลายเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายอาญาที่ไว้ไปได้ต่างหาก แยกออกได้จากความรับผิดตามกฎหมายจราจร¹ ซึ่งจะพิจารณาในลำดับต่อไป

3.2.2 หลัก เกณฑ์ความรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

จากการศึกษาจากคำพิพากษาฎีกา พบว่าความผิดที่เกิดจากรถยนต์ส่วนใหญ่เป็นกรณี เกี่ยวข้องกับ เรื่องการกระทำโดยประมาทมากกว่าการกระทำโดยเจตนา และมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ

1) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ได้แก่

- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 258² เช่นกรณีการขับรถปิดเส้นทางไม่ยอมให้ผู้ตายซึ่งขับรถตามหลังมาแซงขึ้นหน้า เมื่อเห็นรถทัวร์แล่นสวนทางมาด้วยความเร็ว จึงแกล้ง เบรคให้รถของคนหยุดทันทีก็ดี หรือหักพวงมาลัยให้รถของคนแซงอย่างกะทันหันก็ดี ผู้กระทำความผิด เล็งเห็นได้ว่าผู้ตายต้องหักรถหลบไปทางขวาหรือจวนโอกาสแซงขึ้นหน้าไปทันที และจะต้องชนกับรถทัวร์คันนั้น ถือเป็นกรกระทำที่ผู้กระทำความผิด เล็งเห็นผลของการกระทำของคนได้ว่า จะมีผู้ได้รับอันตราย บาดเจ็บและตาย เกิดขึ้นจากเหตุที่รถยนต์ชนกันนั้น เพราะถ้าชนกันจะต้องชนโดยแรง ฉะนั้น เมื่อมีการตายเกิดขึ้นด้วยผลแห่งการกระทำของคน จึงต้องรับผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (คำพิพากษาฎีกาที่ 225/2522)

- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291³

- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300⁴

- ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390⁵

¹ สมพร พรหมพิคาธ, คดีจราจร คู่มือใช้รถใช้ถนน (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท ประยูรวงศ์ จำกัด, 2532), หน้า 153.

² ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288

³ ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291

⁴ ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300

⁵ เปลี่ยนแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 390

2) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา

358 ¹

เนื่องจากความผิดที่เกิดจากรถยนต์ส่วนใหญ่เกิดจากความประมาท เลิน เล่อ และความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์โดยประมาทไม่ถือ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา จึงแทบไม่ปรากฏความผิดฐานนี้ในคดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์เลย

3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักเกณฑ์ความรับผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ และประมวลกฎหมายอาญา

ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ เกิด เมื่อผู้ขับขี่รถยนต์ฝ่าฝืนข้อกำหนดข้อห้ามตามที่บัญญัติไว้ โดยหลักแล้วการฝ่าฝืนดังกล่าวสาธาณชน เป็นผู้เสียหาย ผู้ฝ่าฝืนย่อมถูกลงโทษตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ เท่านั้น เช่น การขับรถในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น หรือขับรถโดยประมาทหรือน่าหวาดเสียวอันอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ มาตรา 43, 157 (คำพิพากษาฎีกาที่ 197/2530)

แต่ถ้า การฝ่าฝืนบทบัญญัติพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลหนึ่งบุคคลใดด้วยแล้ว กรณีจะกลายเป็นเรื่องการกระทำความผิดเดียว เป็นความรับผิดต่อกฎหมายหลายบท เช่น การขับรถประมาทและชนคนขาหัก

¹ ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 358

จะเป็นความรับผิดชอบพระราชบัญญัติจราจรทางบก มาตรา 43¹ กระจกหนึ่ง และฐานกระทำ โดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นบาดเจ็บสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 อีกกระจกหนึ่ง ซึ่งต้องใช้กฎหมายที่มีโทษหนักสุดมาลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90

อย่างไรก็ดี กรณีที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติจราจรทางบก กับการกระทำผิด ความประมวลกฎหมายอาญาอาจเป็นเรื่องการกระทำผิดหลายกรรมต่างกันก็ได้ เช่น การขับรถชน คนบาดเจ็บแล้วไม่หยุดรถแสดงตัวช่วยเหลือ และไม่แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ใกล้เคียงทันที นอกจากจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390 แล้วยังมีความผิดตาม

¹ มาตรา 43 "ห้ามมิให้ผู้ขับขีรถ

- (1) ในขณะหย่อนความสามารถในอันที่จะขับ
- (2) ในขณะเมาสุราหรือของเมาอย่างอื่น
- (3) ในลักษณะกีดขวางการจราจร
- (4) โดยประมาทหรือน่าหวาดเสียว อันอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน
- (5) ในลักษณะที่ผิดปกติวิสัยของการขับรถตามธรรมดาหรือไม่อาจแลเห็นทางด้านหน้า หรือด้านหลัง ด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งสองด้านได้พอแก่ความปลอดภัย
- (6) คร่อมหรือทับเส้นหรือแนวแบ่งช่องเดินรถ เว้นแต่เมื่อเปลี่ยนช่องเดินรถ เลี้ยวรถหรือกลับรถ
- (7) บนทางเท้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร เว้นแต่รถลากเข็นสำหรับทารก คนป่วยหรือคนพิการ
- (8) โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยหรือความเดือดร้อนของผู้อื่น"

พระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ มาตรา 78¹ อีกด้วย ซึ่งศาลต้องลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 เพื่อประกอบการศึกษาในเรื่องนี้ผู้เขียนใคร่ขอยกแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่สำคัญที่ได้วินิจฉัยในเรื่องดังกล่าวไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2485/2529 ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยมีความผิดฐานขับรถชนคนฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร และขับรถโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนรถอื่นเสียหาย ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 22, 43, 152, 157 ฐานขับรถชนคนฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร ปรับ 500 บาท ฐานขับรถโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนรถอื่นเสียหาย ปรับ 1,000 บาท ศาลอุทธรณ์เห็นว่าข้อเท็จจริงยังฟังไม่ได้ชัดว่าจำเลยขับรถโดยประมาทฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรตามฟ้อง พิพากษากลับให้ยกฟ้อง โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า คดีคงมีปัญหาคตามฎีกาของโจทก์ว่า จำเลยได้กระทำความผิดฐานขับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร และขับรถโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนรถอื่นเสียหายตามฟ้องหรือไม่ สำหรับข้อหาขับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรนั้น ศาลชั้นต้นลงโทษปรับจำเลยเป็นเงิน

¹ มาตรา 78 "ผู้ใดขับรถหรือขี่หรือควบคุมสัตว์ในทางซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ว่าจะ เป็นความผิดของผู้ขับขี่หรือผู้ควบคุมสัตว์หรือไม่ก็ตามต้องหยุดรถหรือสัตว์และให้ความช่วยเหลือตามสมควรและพร้อมทั้งแสดงตัวและแจ้ง เหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ใกล้เคียงทันทีกับต้องแจ้งชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของคนและหมายเลขทะเบียนรถแก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย

ในกรณีที่ผู้ขับขี่หรือควบคุมสัตว์หลบหนีไปหรือไม่แสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ สถานที่เกิดเหตุ ให้สันนิษฐานว่าเป็นผู้กระทำความผิดและให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดรถคันที่ผู้ขับขี่หลบหนีหรือไม่แสดงตนว่าเป็นผู้ขับขี่จนกว่าคดีถึงที่สุดหรือได้ตัวผู้ขับขี่ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่แสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 6 เดือน นับแต่วันเกิดเหตุ ให้ถือว่ารถนั้น เป็นทรัพย์สินซึ่งได้เข้าในการกระทำความผิดและให้ตกเป็นของรัฐ"

500 บาท ซึ่งต้องห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 22 ที่แก้ไขแล้ว จำเลยอุทธรณ์ว่าจำเลยขับรถไปในทางตรงในขณะที่มีไฟเขียวมิได้ขับรถฝ่าไฟแดง เป็นการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงต้องห้ามตามบทกฎหมายดังกล่าว แต่ศาลอุทธรณ์รับวินิจฉัยให้และพิพากษายกฟ้องโจทก์ในข้อหานี้ ซึ่งศาลอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 โจทก์จึงมีสิทธิฎีกาได้

ทางพิจารณาโจทก์นำสืบว่าวันเกิดเหตุเวลาประมาณ 18 นาฬิกา นายวรวิฑู ผู้เสียหายได้ขับรถยนต์จากคลองเตยมาตามถนนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อไปถึงสามแยกซึ่งมีถนนนางลิ้นจี่มาบรรจบ ผู้เสียหายจะเลี้ยวขวาเข้าถนนนางลิ้นจี่ ผู้เสียหายจึงหยุดที่สามแยกนั้น รอสัญญาณไฟเลี้ยวขวา เมื่อมีสัญญาณไฟให้เลี้ยวขวาได้ ผู้เสียหายได้ขับรถเลี้ยวขวาเพื่อเข้าถนนนางลิ้นจี่โดยข้ามตามหลักเกณฑ์ 2 คันซึ่งเลี้ยวขวาเช่นเดียวกันเมื่อรถแล่นเลยกึ่งกลางถนนจะเข้าถนนบางลิ้นจี่อยู่แล้วก็ถูกรถยนต์คันที่จำเลยขับจากแยกสาธุประดิษฐ์มาตามถนนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา มุ่งหน้าไปทางคลองเตยแล่นเข้าชน เมื่อถูกชนแล้วรถผู้เสียหายจอดอยู่กับที่ไม่ได้เคลื่อนไปข้างหน้า

จำเลยนำสืบว่าวันเกิดเหตุได้ขับรถมาตามถนนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา ทางด้านแยกสาธุประดิษฐ์มุ่งหน้าไปทางคลองเตย เมื่อมาถึงแยกนางลิ้นจี่ มีสัญญาณไฟเขียวให้รถซึ่งแล่นในเส้นทางเคิงรถของจำเลยแล่นผ่านทางแยกดังกล่าวไปได้มีรถโดยสารคันหนึ่งขับผ่านทางแยกดังกล่าวไปก่อนรถจำเลยรถจำเลยข้ามตามหลังรถโดยสารคันนั้นพอดีรถคันที่ผู้เสียหายขับ ตัดหน้ารถคันที่จำเลยขับ จำเลยหยุดรถไม่ทันจึงชนรถคันที่ผู้เสียหายขับ

พิเคราะห์แล้วคดีมีปัญหาข้อแรกว่า จำเลยขับรถโดยฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรหรือไม่ เห็นว่าโจทก์มีพระภิกษุมาเบิกความว่าก่อนเกิดเหตุเล็กน้อย พยานยืนอยู่ที่ตรงมุมสามแยกปากทางถนนนางลิ้นจี่ซึ่งมาบรรจบกับถนนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อจะข้ามถนนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยาไปฝั่งตรงข้าม เมื่อสัญญาณไฟแดงขึ้น รถทางด้านที่จำเลยขับมาจะต้องหยุด พยานจะข้ามถนนแต่ข้ามไม่ได้ เพราะรถจำเลยแล่นมาและกีดขวางทาง และขณะนั้นรถผู้เสียหายซึ่งแล่นมาตามถนนเลียบแม่น้ำเจ้าพระยา จากทางด้านคลองเตยกำลังเลี้ยวขวาที่สามแยก ซึ่งเป็นทางเลี้ยวเข้าถนนนางลิ้นจี่ โดยมีสัญญาณไฟเขียวให้รถผู้เสียหายแล่นเข้าถนนนางลิ้นจี่ พยานไปครูดผู้เสียหายที่ถูกรถชน เห็นมีคนได้รับบาดเจ็บ เมื่อครูดแล้วพยานก็ถามเขาว่า "ลงมาคุณเจ็บบางซึ" จำเลยตอบว่า "อยากตัดหน้าทำไมล่ะ" โดยการนำสืบของพยานก็เห็นว่าพยานนี้ได้มาพูดกับจำเลยหลังเกิดเหตุจึง

นำเชื่อตามที่พยานโจทก์เบิกความว่าจำเลยขับรถฝ่าสัญญาณไฟแดงไปชนรถผู้เสียหาย ปัญหาต่อไปมีว่าจำเลยขับรถโดยประมาทหรือไม่นั้น เห็นว่า เมื่อเส้นทางเดินรถของจำเลยมีสัญญาณไฟสีแดง จำเลยจึงต้องหยุดรถหลังเส้นให้หยุดการที่จำเลยไม่หยุดรถยังคงขับต่อไปและแล่นไปชนรถผู้เสียหาย ซึ่งแล่นอยู่ในเส้นทางรถของผู้เสียหาย จึงเป็นการขับรถโดยประมาท เป็นเหตุให้ชนรถผู้อื่นเสียหาย ฎีกาโจทก์ฟังขึ้น

อนึ่ง ศาลฎีกาเห็นว่าการกระทำความผิดของจำเลยฐานขับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร และขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ชนรถผู้อื่นเสียหาย ตามพฤติการณ์แห่งคดีนั้น เป็นการกระทำอันเป็นกรรมเดียว เป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ต้องใช้กฎหมายที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษ พิพากษากลับเป็นว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 22, 43, 152 และ 157 ลงโทษตาม มาตรา 43, 157 ซึ่งเป็นบทหนัก ให้ปรับ 1,000 บาท

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 126/2531 (ประชุมใหญ่) โจทก์ฟ้องว่าจำเลยขับรถชนรถจักรยานยนต์ที่ผู้เสียหายขับและหลังเกิดเหตุจำเลยไม่หยุดรถแสดงตัวและไม่แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ใกล้เคียงทันที ทั้งไม่แจ้งชื่อที่อยู่ของจำเลยและหมายเลขทะเบียนรถแก่ผู้เสียหาย ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300, 380, 91 และพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43, 78, 157, 160

ศาลฎีกาวินิจฉัยประเด็นแรกว่า รูปคดีเป็นที่สงสัย ยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยประมาทขับรถชนรถผู้เสียหาย และวินิจฉัยต่อไปว่า "ปัญหามีว่าการที่จำเลยไม่ได้แสดงตัวและไม่แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่ใกล้เคียงจำเลยจะมีความผิดตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 78, 160 วรรคแรกหรือไม่นั้น" พระราชบัญญัติจราจรทางบก มาตรา 78 วรรคแรกมีข้อความว่า "ผู้ใดขับรถหรือขี่หรือควบคุมสัตว์ในทางซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ว่าจะ เป็นความผิดของผู้ขับขี่หรือควบคุมสัตว์หรือไม่ก็ตามต้องหยุดรถหรือสัตว์ และให้ความช่วยเหลือตามสมควร และพร้อมทั้งแสดงตัวและแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ใกล้เคียงทันที กับต้องแจ้ง ชื่อตัว ชื่อสกุล และที่อยู่ของตน และหมายเลขทะเบียนรถแก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย" ศาลฎีกาโดยที่ประชุมใหญ่เห็นว่า ตามบทกฎหมายดังกล่าว กรณีตามคดีนี้ซึ่งมีรถ 2 คันแล่นสวนทางกันและกันชนกันได้รับความเสียหาย แม้ว่าความเสียหายนั้นจะมีได้เกิดขึ้น

เพราะความผิดของจำเลยก็ตาม ก็ถือได้ว่าจำเลยขับรถในทางซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นแล้ว จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องแสดงตัวและแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ใกล้เคียงทันที เมื่อจำเลยเบิกความรับว่ามีได้แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จริงก็เป็นการไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ จำเลยจึงต้องมีความผิดตาม มาตรา 78 วรรคแรก และมีโทษตาม มาตรา 160 วรรคแรก ฎีกาข้อนี้ของโจทก์ฟังขึ้น

พิพากษาแก้เป็นว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 78, 160 วรรคแรก ให้ปรับจำเลย 1,000 บาท ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4404/2531 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม

พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 78, 160 วรรคแรกศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "... แม้พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 78 บัญญัติว่า ผู้ขับรถในทางซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน จะต้องหยุดรถให้ความช่วยเหลือพร้อมทั้งแสดงตัวและแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ใกล้เคียงทันทีไม่ว่าจะเป็นความผิดของผู้ขับขี่หรือไม่ก็ตามแต่ผู้ขับขี่ที่จะถือเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายและต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว จะต้องเป็นผู้ขับรถที่กำลังแล่นอยู่ หากใช้กรณีผู้ขับขี่ที่จอดรถอยู่หรือหยุดอยู่ไม่ เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยจอดรถในช่องทางเดินรถด้านขวาซึ่งอยู่ติดกับช่องว่างของเกาะกลางถนนเพื่อรอเลี้ยวกลับรถแล้วนายกฤษฎา ขันขันธ์รถจักรยานยนต์ด้วยความประมาทชนท้ายรถที่จำเลยขับ จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายอันจะเป็นผิดพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 78, 160 วรรคแรก..."

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2762/2527 และ 3989/2526 ผู้ขับขี่ที่จะต้องได้รับโทษหนักขึ้นตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 106 วรรค 2 นั้น หมายถึงกรณีที่ขับรถในทางก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น แล้วผู้ขับขี่ได้หลบหนีไปจากที่เกิดเหตุ โดยไม่หยุดให้ความช่วยเหลือตามสมควร และไม่แจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 78 และการไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 78 เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับ

อันตรายสาหัสหรือตาย "หาใช่หมายถึงการขับขีรถในทางก่อให้เกิดความเสียหาย เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย แล้วผู้ขับขีรถไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 78 ซึ่งเป็นความผิดตาม มาตรา 160 วรรคแรกไม่"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2377/2527 จำเลยขับรถบรรทุกสิบล้อบรรทุกหินมาเต็มคันรถ คลัทช์เสีย จะต้องจอดรถ แม้นถนนบริเวณนั้นจะมีไหล่ทางแต่ปรากฏว่าไหล่ทางกว้างเพียง 1.40 เมตร หากจอดรถบนไหล่ทางอาจทรุดได้ จึงเป็นกรณีจำเป็นที่จำเลยต้องจอดรถในทางเดินรถ จำเลยจอดรถไว้บนถนนด้านซ้ายล้อรถด้านซ้ายอยู่บนขอบทางพอดีผิวจราจรถนนกว้าง 6 เมตร ตัวรถกว้าง 2.40 เมตร ทางด้านขวาของรถยังมีผิวจราจรเหลืออีก 3.60 เมตร เห็นว่าจำเลยจอดรถในลักษณะที่ไม่กีดขวางทางจราจรแล้ว อย่างไรก็ดี การที่จำเลยจอดรถไว้ โดยมิได้แสดงเครื่องหมายตามลักษณะที่ระบุไว้ในข้อ 1(1) และเงื่อนไขข้อ 2 ข้อ 5 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2522) ออกตามความในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 จำเลยต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 56 อันมีโทษตาม มาตรา 152 "การที่จำเลยใช้ก้อนหินและกิ่งไม้มาวางไว้ด้านหลังรถ และ เมื่อเวลากลางคืนจำเลยได้ เปิดไฟหน้ารถ และ ไฟท้ายรถไว้มิใช่ เป็นการแสดง เครื่องหมายหรือสัญญาณตามลักษณะและ เงื่อนไขในกฎกระทรวง ไม่ทำให้จำเลยพ้นผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 56, 152 แต่ความผิดฐานประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นอีก เรื่องหนึ่ง ฯลฯ"

อย่างไรก็ดี แม้ว่าทั้งกรณีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และประมวลกฎหมายอาญา จะเป็นความผิดต่อแผ่นดิน เพราะเป็นความผิดที่กระทำลงแล้ว มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปซึ่งรัฐหรือแผ่นดินได้รับความเสียหายอยู่ด้วยเสมอ แต่ก็มีความแตกต่างกันอยู่ในบางประการกล่าวคือความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 นั้นเป็นเรื่องที่รัฐ หรือแผ่นดินเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เอกชนผู้ได้รับความเสียหายไม่มีอำนาจฟ้องหรือขอ เข้าร่วม เป็นโจทก์กับอัยการได้เลย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 202/2510, 197/2530) แต่ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ตามประมวล

กฎหมายอาญา เป็นความผิดต่อแผ่นดินประเภทที่เอกชนผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้ เช่นเดียวกับ พนักงานอัยการประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย กำหนดให้พนักงานอัยการกับ ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้ควบคู่กันไป (มาตรา 28)

เพราะฉะนั้นถ้าแดงเมาสุรา ขับรถด้วยความเร็วสูงชนค้ำขาหักแดงมีความ ผิด 2 กระทั่ง คือความผิดตามกฎหมายจราจรฐานขับรถในขณะ เมาสุราขับรถประมาทนำหาคเสียหาย ความ มาตรา 43 กระทั่งหนึ่ง และขับรถโดยประมาทเป็น เหตุให้ชนค้ำขาหักเจ็บสาหัสตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 300 อีกกระทั่งหนึ่งสำหรับความผิดตามพระราชบัญญัติจราจร ทางบกฯ มาตรา 43 ค้ำฟ้องเองไม่ได้ต้องให้อัยการฟ้องให้ส่วนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 ค้ำจะฟ้องเองหรือจะให้อัยการฟ้องให้หรือ เข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการก็ได้ เพราะ ถือว่าค้ำได้รับความเสียหายโดยตรงจากความผิดฐานนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1141/2516)

อย่างไรก็ดี ถ้าคดีนี้อัยการได้ฟ้องแดงทั้งตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 ไว้แล้ว ค้ำอาจเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการในคดีนี้ได้ ถ้าศาลอนุญาตก็ถือว่าค้ำได้เป็นโจทก์ร่วมกับอัยการ มีฐานะเป็นโจทก์เท่ากับอัยการโดยไม่ต้อง คำนึงถึงว่าค้ำเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ มาตรา 43 ของแดงหรือไม่

ผลต่างกันมีอยู่ว่า ถ้าคดีนี้ศาลชั้นต้นตัดสินยกฟ้องแดง และอัยการโจทก์ไม่ ตีคดีอุทธรณ์อีกต่อไปดังนี้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ตัดสิทธิของค้ำโจทก์ร่วมที่จะใช้สิทธิ อุทธรณ์ ขอให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาลงโทษแดงตามฟ้องของอัยการโจทก์อีกได้ แต่เนื่องจาก ค้ำไม่เป็นผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการทำความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรฯ มาตรา 43 ค้ำจึงไม่มีสิทธิอุทธรณ์ในข้อหานี้ตามลำพังได้ เพราะโจทก์ตัวจริงคืออัยการไม่อุทธรณ์เสียแล้ว ค้ำจึงหมดสิทธิอุทธรณ์ในฐานนี้ แต่ในความผิดฐานขับรถประมาทเป็น เหตุให้ค้ำขาหักเจ็บสาหัส ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 ค้ำเป็นผู้เสียหายโดยตรงอยู่แล้วจึงมีสิทธิยื่นอุทธรณ์โดยลำพัง ฐานะของโจทก์ร่วมได้ แม้อัยการ

จะไม่อุทธรณ์ก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 2082/2517) ¹

3.3 การฟ้องคดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์ เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นว่าความผิดที่เกิดจากรถยนต์อาจก่อให้เกิดความรับผิดได้ทั้งในส่วนทางแพ่งและทางอาญา

ในส่วนความรับผิดทางแพ่งถ้า เป็นกรณีที่บุคคลจะต้องรับผิดในผลแห่งการทาละเมิดของ คน โดยมีรถยนต์เป็นเครื่องมือตาม มาตรา 420 ผู้กระทาละเมิด ต้องมีการกระทำโดยจงใจหรือ ประมาทเลินเล่อ แต่ถ้าเป็นกรณีบุคคลผู้ครอบครองหรือควบคุมรถยนต์ไม่ได้มีการกระทำเลย (เช่น เมฆ หรือนอนหลับอยู่ในรถ) หรือมีการกระทำแต่ไม่ได้จงใจ หรือประมาทเลินเล่อ แต่เกิดความเสียหายขึ้น เนื่องจากรถที่ตนครอบครองหรือควบคุมอยู่ ผู้นั้นต้องรับผิดตาม มาตรา 437 ทั้งสอง กรณีนี้ ผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายไหมทดแทน

ในส่วนของความรับผิดทางอาญามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติ จราจรทางบก พ.ศ. 2522 กับ ประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย สำหรับพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ นั้น บัญญัติข้อบังคับให้ผู้ใช้รถใช้ถนนต้องกระทำหรือละเว้นไม่กระทำ เพื่อรักษาความสงบสุขของสังคมส่วนรวม การฝ่าฝืนกฎหมายนี้ พนักงานอัยการเท่านั้นมีอำนาจฟ้อง เอกชนไม่ใช่ผู้เสียหาย ส่วนความรับผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมาย อาญาแม้จะเป็นความผิดต่อแผ่นดิน เช่นเดียวกับ พระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ แต่เอกชนผู้ได้รับความเสียหายมีอำนาจฟ้องคดีได้ เช่นเดียวกับพนักงานอัยการ และถ้าความผิดตามพระราชบัญญัติ จราจรทางบกฯ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย เอกชนเป็นผู้เสียหายในความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาได้ ส่วนความรับผิดตามพระราชบัญญัติ จราจรทางบกฯ ยังต้องให้พนักงานอัยการฟ้องแต่ผู้เดียว

¹ สมพร พรหมพิศาธร, คดีจราจร คู่มือใช้รถใช้ถนน, หน้า 153-154.

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่ได้สังเกตเห็นจากผลของคำพิพากษาศาลฎีกา พบว่าคดีความผิดเกี่ยวกับรถยนต์ส่วนใหญ่เกิดจากความประมาท เลิน เล่อแทบทั้งสิ้น

ดังที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่า คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาเป็นคดีมีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญานั้น เรื่องนั้น ๆ โดยตรง และมีการขอให้ศาลบังคับตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญานั้น เมื่อปรากฏว่าในคดีความผิดที่เกิดจากรถยนต์นั้น ในส่วนของความรับผิดทางอาญาคงจะต้องรับผิดในทางอาญาต่อ เมื่อกระทำโดยเจตนาหรือประมาทในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิด แม้กระทำโดยไม่มีเจตนา (มาตรา 59 วรรคแรก ประมวลกฎหมายอาญา) เพราะฉะนั้น เมื่อมูลความรับผิดในทางอาญาต้องเกิดจากการกระทำโดยเจตนา หรือประมาทแล้ว สิทธิเรียกร้องในทางแพ่งจึงต้องมีมูลมาจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตาม มาตรา 420 เท่านั้นไม่รวมถึงมาตรา 437 ซึ่งเป็นบทบัญญัติให้ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากยานพาหนะนั้น แม้ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมจะไม่ได้กระทำโดยจงใจหรือประมาท เลิน เล่อก็ตาม

หากย้อนมาพิจารณาที่ความรับผิดทางอาญาดมพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ มีข้อที่ต้องพิจารณาว่าลาหังแต่การฝ่าฝืนพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ เพียงอย่างเดียวจะก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งตามมา เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องกับคดีอาญาได้หรือไม่ในเรื่องนี้ ผู้เขียนใคร่ขอยกคำพิพากษาศาลฎีกามากล่าวอ้าง 2 เรื่อง คือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1562/2519 จำเลยที่ 1 ขับรถของจำเลยที่ 2 นายจ้าง ขับรถของโจทก์ซึ่ง ว. ขับมา ว. บาดเจ็บ ผู้ว่าคดีฟ้องจำเลยที่ 1 เป็นคดีอาญา ศาลพิพากษายกฟ้อง โจทก์ฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายต่อรถของโจทก์ จำเลยฎีกา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ปัญหาแรกมีว่าจำเลยที่ 1 ถูกผู้ว่าคดีฟ้องในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ 5122/2515 ของศาลแขวงพระนครใต้ และศาลพิพากษายกฟ้อง ศาลจำ เป็นต้องถือ เอาข้อเท็จจริงตามคำพิพากษาคดีอาญานี้เป็นฐาน รัฐบาลพิพากษาคดีส่วนแพ่งนี้หรือไม่ โจทก์คดีนี้มิใช่ เป็นผู้ได้รับบาดเจ็บจากมูลกรณีที่รถชนกันและคดีที่เกี่ยวข้อง

กับการกระทำผิดต่อพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ โจทก์ก็ไม่ใช่ผู้เสียหายที่จะมีอำนาจฟ้องหรือขอ
 เข้า เป็นโจทก์ร่วมกับผู้ว่าคดีได้จะนั้นผู้ว่าคดีจึงไม่อยู่ในฐานะฟ้องความแทนโจทก์ในคดีดังกล่าวแล้ว
 ผลแห่งคำพิพากษาในคดีอาญาจึงไม่ผูกพันโจทก์ เพราะโจทก์มิใช่เป็นคู่ความรายเดียวกัน จึงต้อง
 พิจารณาฟังข้อเท็จจริงคดีนี้กันใหม่ ซึ่งมีปัญหาว่าจำเลยที่ 1 ได้ขับรถโดยประมาท เป็นการละเมิด
 ทำให้เกิดความเสียหายแก่รถของโจทก์หรือไม่เพียงใด ศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยประมาท
 พิพากษายืนให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1997/2524 ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายกคำ
 พิพากษาศาลชั้นต้นให้ศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาใหม่ จำเลยที่ 1 ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่ามูลกรณีที่โจทก์กล่าวหาว่าจำเลยที่ 1 ฆ่าละเมิดคดีนี้พนักงานอัยการ
 ประจำศาลแขวงอุตรธานีได้ฟ้องจำเลยที่ 1 เป็นคดีอาญา ข้อหาขับรถโดยประมาท เป็นเหตุให้
 ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย ศาลแขวงอุตรธานี วินิจฉัยว่า พยานโจทก์ที่นำสืบไม่พอฟังว่าเหตุเกิดขึ้น
 เพราะความประมาทของจำเลยที่ 1 พิพากษายกฟ้อง คดีถึงที่สุด

มีปัญหาว่า ในการพิพากษาคดีส่วนแบ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริง ตามที่ปรากฏในคำ
 พิพากษาคดีส่วนอาญาดังกล่าวหรือไม่

เห็นว่าจำเลยที่ 1 ถูกฟ้องข้อหากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ ซึ่ง
 โจทก์คดีนี้ (การรถไฟแห่งประเทศไทย) ไม่มีอำนาจฟ้องในข้อหาดังกล่าวทั้งถือไม่ได้ว่าพนักงาน
 อัยการอยู่ในฐานะฟ้องคดีแทนโจทก์ คำพิพากษาคดีส่วนอาญาจึงไม่ผูกพันโจทก์คดีนี้ ในการพิพากษา
 คดีส่วนแบ่งศาลจึงไม่ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา พิพากษายืน (อ้าง
 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1382/2524)

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1562/2519 และ 1997/2524 นี้ จะเห็นได้ว่า ล่าทั้งในคดี
 ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบกฯ อย่างเดียวโดยไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา
 เข้ามารวมอยู่ด้วย ย่อมไม่ทำให้เกิด เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เพราะความผิดอันเกิดจาก
 การกระทำผิดกฎหมายนี้ไม่ใช่มูลคดีที่จะทำให้ผู้กระทำผิดต้องรับผิดชอบในทางแพ่งโดยตรง อย่างเช่น
 กรณีขับรถฝ่าฝืนกฎจราจรแล้วไปชนกับรถของผู้อื่น เป็นเหตุให้รถของคนอื่นเสียหายแม้ผู้ชนจะมีความ

ผิดตามพระราชบัญญัติจรรยาบรรณฯ แต่การฝ่าฝืนพระราชบัญญัติจรรยาบรรณฯ หากใช่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นโดยตรงไม่ ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลอันเนื่องมาจากการขับรณยนต์ฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณฯ อันถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อต่างหาก การฝ่าฝืนพระราชบัญญัติจรรยาบรรณฯ เป็นเพียงข้อสันนิษฐานว่า ผู้ฝ่าฝืนเป็นฝ่ายผิดเท่านั้น เพราะพระราชบัญญัติจรรยาบรรณฯ เป็นกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ผู้นั้นเป็นผู้ผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 ¹

¹ ประทีป อ่าววิจิตรกุล, "คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาที่มาสู่ศาล", บทบัญญัติ, 329 (เล่มที่ 39 ตอน 3, 2525), หน้า 349-350.